

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
ORGAAN VOOR DE MEDEDELINGEN VAN DE CENTRALE COMMISSIE VOOR DE RIJNVAART
UITGAVE VAN HET INSTITUUT VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN

9^E JAARGANG

WOENSDAG 20 FEBRUARI 1924

No. 425

INHOUD

BEDRIJFSORGANISATIE EN MEDEZEGGENSCHAP door <i>Mr. Dr. L. F. H. Regout</i>	Blz. 170
Een goede stap in de richting van een goede oplossing van het Werklozenvraagstuk door <i>Dr. L. G. Kortenhorst</i>	172
De Kunstzijdeindustrie door <i>A. Welling</i>	175
De Bedrijfsverschotten der Spoor- en Tramwegen in Indië over 1918—1922 door <i>G. P. J. Cuspersz</i>	176
Verkoop van Djatihout in gemengd bedrijf door <i>J. B. van der Houven van Oordt</i>	178
De Rijksmiddelen	180
BUITENLANDSCHE MEDEWERKING:	
Vier jaren geschiedenis van het Britsch-Indische Geldwezen door <i>Dr. T. E. Gregory</i>	181
AANTEEKENINGEN:	
Internationale Crediet Compagnie	182
De Russische graanuitvoer gedurende Oct.-Dec. 1923	183
OVERZICHT VAN TIJDSCHRIFTEN	183
MAANDCIJFERS:	
Rijkspostspaarbank	184
Giro-omzet bij De Nederlandsche Bank	184
Overzicht der Rijksmiddelen	184
STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN	185—191
Geldkoersen.	Effectenbeurzen.
Wisselkoersen.	Goederenhandel.
Bankstaten.	Verkeerswezen.

INSTITUUT

VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN

Algemeen Secretaris: *Mr. G. W. J. Bruins.*

Redacteur-Secretaris van het weekblad: *D. J. Wansink*

Secretariaat: *Pieter de Hoochweg 122, Rotterdam.*

Aangeteekende stukken: *Bijkantoor Ruige Plaatweg 37.*

Telefoon Nr. 3000. Postchèque- en girorekening
Rotterdam No. 8408.

Abonnementsprijs voor het weekblad franco p. p. in Nederland f 20,—. Buitenland en Koloniën f 25,— per jaar. Losse nummers 50 cents.

Leden en donateurs van het Instituut ontvangen het weekblad gratis.

De verdere publicaties van het Instituut uitgaande ontvangen de abonné's, leden en donateurs kosteloos, voor zoover daaromtrent niet anders wordt beslist.

19 FEBRUARI 1924.

Het aanbod van geld blijft nog steeds gering. In het begin der week liep de prolongatierente dan ook nog iets verder op en werd $5\frac{1}{2}$ pCt. genoteerd, terwijl particulier disconto alleen tot het officieele tarief plaatsing kon vinden. Later kwam er iets meer aanbod, waardoor de prolongatierente op $5\frac{1}{4}$ pCt. kwam en particulier disconto op $4\frac{15}{16}$ en $4\frac{7}{8}$ pCt. terugliep. Voor papier met twee handteekeningen bleef men echter $5\frac{1}{4}$ pCt. verlangen.

* *

De Minister van Financiën stelt de inschrijving open op schatkistpapier op Woensdag 20 Februari a.s. voor een totaal bedrag van 100 miljoen gulden. Aangeboden worden wederom 5 pCt. jaarbiljetten, en drie- en zes-maandspromessen.

* *

Op den weekstaat van De Nederlandsche Bank ver- toont de post binnenlandsche wissels een daling van f 7.1 miljoen. Deze daling, die uitsluitend de Hoofdbank en de Bijbank betreft, is blijkbaar geheel toe te schrijven aan de wisselende credietwischen van het bedrijfsleven; het totaal der rechtstreeks bij de Bank geplaatste schatkistpromessen bedraagt evenals ver- leden week f 57 miljoen.

De beleeningen geven een kleine stijging te zien. In totaal liepen zij van f 143.8 miljoen tot f 147.1 miljoen op. De stijging betreft vnl. de effectenbele- ningen en geldt uitsluitend de Hoofdbank.

Het renteloos voorschot aan het Rijk daalde met f 1.3 miljoen. De zilvervoorraad der Bank blijkt met nagenoeg f 1 miljoen te zijn toegenomen. De post papier op het buitenland en de diverse rekeningen op de actiefzijde der balans verminderden resp. met f 2.9 en f 2.4 miljoen.

De biljettencirculatie daalde met f 14.3 miljoen en stelde zich (voor het eerst sedert den weekstaat van 22 October 1923) weder beneden het milliard. De rekening-courant saldi blijken met f 4.6 miljoen te zijn gestegen. Het beschikbaar metaalsaldo noteert f 2.9 miljoen hoger dan verleden week.

* *

De flauwe stemming voor Francs bleef de geheele week aanhouden. De koers voor Parijs brokkelde regel- matig van 5 tot 15 cent per dag af, terwijl Brussel vooral in het begin der week nog aanzienlijk sterker daalde. Later kon sterke steun den koers op ongeveer 10.05 à 10.10 ophouden, de nieuwe week opende ech- ter opnieuw aanzienlijk flauwer. De daling nam dan ook direct belangrijk groter afmeting aan en nabers kreeg een paniekachtig aanzien.

Slot Maandag 11.25 en 9.60 sterk latend, terwijl Parijs op driemaands-levering zelfs voor 20 cent lager niet te plaatsen was.

LONDEN, 16 FEBRUARI 1924.

Gedurende de afgelopen week is de vraag naar leeningen zeer groot geweest, ten gevolge van de groote belangstelling aan den dag gelegd voor de nieuwe Japansche leening. Men betaalde voor dag- geld tusschen $2\frac{1}{2}$ en $3\frac{1}{4}$ pCt.

Zevendaagsche leeningen bleven $2\frac{1}{2}$ pCt.

De discontomarkt was vaster, doch de transacties bewogen zich niet op groter terrein ten gevolge van de voorwaarden voor leeningen op korten termijn.

2-mnds. prima bankaccept .. $3\frac{7}{8}$ — $3\frac{11}{16}$ pCt.

3- " " " .. $3\frac{11}{16}$ — $3\frac{3}{4}$ pCt.

4- " " " .. $3\frac{11}{16}$ — $3\frac{13}{16}$ pCt.

BEDRIJFSORGANISATIE EN MEDEZEGGENSCHAP.

Naar aanleiding van het dezer dagen verschenen rapport eener vanwege de S.D.A.P. en het N.V.V. ingestelde commissie omtrent bedrijfsorganisatie en medezeggenschap en het door de redactie tot mij gericht verzoek, ter zake mijne meening te zeggen, wil ik zonder het betreffende rapport in onderdeelen te bespreken, mij tot enkele algemeene opmerkingen bepalen, welke met dit onderwerp verband houden.

Vooreerst een woord over het verschijnsel, dat de S.D.A.P. na de socialisatieleuze nu haar toevlucht genomen heeft tot de medezeggenschap in daartoe op te richten ondernemingsraden en aansluitende hogere bedrijfsorganen, als eerste programmpunt van hare actie.

Deze terugtred is niet te verwonderen. Na de vreeselijke les in Rusland, waar de socialisatie in daden werd omgezet, na de gebleken onmacht der socialistische bewindvoerders in Duitschland, om zonder op hun beurt in een Russischen chaos te vervallen, de socialisatie door te voeren, na de gerechte scherpe kritiek, welke het hier te lande verschenen socialisatie rapport gevonden heeft, is de socialisatiedroom op den achtergrond geraakt en is ten overvloede gebleken de diepe kloof tusschen de socialistische theorie en de praktijk.

Wel wordt de medezeggenschap in het jongst verschenen rapport der S.D.A.P. nog als middel aangediend, om tot het doel, de socialisatie te geraken, maar dit doel is verschoven naar de verre toekomst. Daarbij is in zich, uit het eene de ontwikkeling tot het andere in geen deele logisch noodzakelijk. De inkleeding van het onderwerp van het laatste S.D.A.P.-sche rapport moge dan ook al specifiek socialistisch zijn, in wezen is dit ten aanzien van de vraag naar medezeggenschap niet het geval. En de socialisatieleuze kalm ter zijde stellende, behoeft zulks derhalve voor ons geen beletsel te zijn, het behandelde onderwerp op zichzelf te beschouwen en naar zijne eigen mérites te beoordeelen. Het komt mij overigens voor, dat de samenstellers van het meergenoemde rapport in groote lijnen gestreefd hebben naar eene objectieve behandeling van hun stof, welke waardeering verdient.

De vraag om medezeggenschap kan beschouwd worden als uiting van een drang onder de arbeiders naar eene meer erkende positie in het productieproces, naar meerdere mondigheid bij de vaststelling der eigen levensvoorwaarden. Ook waar de laatsten niets te wenschen mochten laten verlangen de betrokkenen deze niet slechts voor, maar tevens door zich zelf tot stand te zien gebracht.

Zelfs al zou men dit verschijnsel van onzen tijd, deze „bewustwording” van den arbeider, niet billijken, dan ware het toch op zijn minst onverstandig, er geene rekening mede te houden. Daarbij stemmen de ernstige schokken, waaraan het bedrijfsleven door de herhaalde botsingen tusschen werkgevers en werknemers in de laatste jaren meer dan ooit blootstond, alleszins tot nadenken omtrent middelen naar verbetering. Vraag is, in hoeverre van de veelbesproken medezeggenschap te verwachten is, dat de bedrijfsvrede bevorderd wordt en tevens de ontwikkeling der productie niet wordt in gevaar gebracht.

De zaak van dien kant beschouwende rijzen er groote moeilijkheden.

In abstracto valt het, meen ik, niet zoo zwaar, de groote lijnen te trekken. Eene onderscheiding tusschen medezeggenschap ten aanzien der arbeidsvoorwaarden en medezeggenschap ten aanzien der bedrijfsleiding, hoewel niet scherp door te voeren, is daarbij tot het zuiver stellen der kwestie niet te missen. Voor wat de eerste betreft, kan aanstonds worden vastgesteld, dat deze den arbeiders in beginsel ten volle toekomt, reeds krachtens den aard der dienstbetrekking tusschen

werkgever en werknemer. Zulks in tegenstelling met de bedrijfsleiding, waar zonder meer van een recht op medezeggenschap niet kan worden gesproken. Reeds bij eene vroegere gelegenheid werd in dit tijdschrift mijnerzijds op die volkomen gelijkgerechtigdheid van partijen, zoowel voor wat betreft het aangaan, als het voortzetten der dienstbetrekking en de daaruit voortvloeiende consequenties gewezen.¹⁾

Wel staat het den arbeider van zijn kant dus ook elk oogenblik vrij, uit het dienstverband te treden, wanneer de arbeidsvoorwaarden hem niet aanstaan. Maar daartegenover is reeds in de omstandigheid, dat de individueele arbeider ten gevolge van zijne levenspositie vaak van deze bevoegdheid geen werkelijk gebruik kan maken, een sterke reden gelegen, hem bij zijn streven zooveel mogelijk tegemoet te komen, speciaal waar dit betreft het verkrijgen van meerdere zekerheid voor de toekomst. En het streven zelf naar die meerdere zekerheid, naar waarborgen tegen plotseling ontslag, tegen onjuiste toepassing van disciplinaire straffen en dgl., het streven naar zoo gunstig mogelijke, mits niet onredelijke arbeidsvoorwaarden in het algemeen, moet in elk geval gebillijkt worden.

Ook valt er niets tegen te zeggen, wanneer de arbeiders tot uitoefening van wat niet meer dan hun recht is, zich vereenigen in door hen gevormde organen, welke hunne belangen waarnemen en tevens het toezicht, op de handhaving der bedongen arbeidsvoorwaarden voor zich opvragen.

Dit alles komt mij in beginsel onaanvechtbaar voor, maar . . . nu komt de moeilijkheid van de praktijk.

Immers, tenzij men in de verhouding tusschen werkgever en werknemer a priori eene brute machtskwestie ziet, waarbij alle verdere argumenten natuurlijk zwijgen en de verliezende partij zich ook van te voren het „recht” op beklag ontzegt, zoo eischt de uitoefening van boven erkende bevoegdheid eene zekere mate van overleg tusschen de betrokken partijen, i.e. tusschen de al dan niet georganiseerde werknemers en den werkgever. Een overleg te grooter, naar gelang de verlangde medezeggenschap ruimer afmetingen aanneemt.

Overleg stelt weer voorop, dat van beide zijden de wederkeerige belangen in het oog worden gehouden en zakelijk tegen elkander opgewogen. Ten eenen male uitgesloten is overleg tusschen partijen, wier standpunt van te voren reeds bepaald is. Ten slotte kan overleg op den duur niet vruchtbaar zijn, zonder een basis van onderling vertrouwen.

Dit geldt ten aanzien van medezeggenschap omtrent de arbeidsvoorwaarden, maar a fortiori van medezeggenschap in de bedrijfsleiding. Afgezien van andere voorwaarden, is deze laatste, zou zij ooit iets voor de arbeiders willen beteekenen, of eene andere dan eene louter destructieve uitwerking hebben, zonder eene beduidende mate van onderling vertrouwen eenvoudig ondenkbaar.

Hier zijn wij gekomen tot de kern van de moeilijkheid. Want wat ziet men om zich heen gebeuren? De verhouding tusschen werkgever en werknemer wordt in het algemeen juist gekenmerkt door het grootste wantrouwen, vooral van den laatste tegenover den werkgever. Werkelijk overleg vindt tusschen beiden zelden plaats; hetgeen bij de onderhandelingen overheerscht is eenzijdig groepsbelang.

Veeler nu, dan van de veelbesproken medezeggenschap op zichzelf enig heil te verwachten, meen ik, dat voor alles naar middelen tot bereiken eener betere verstandhouding moet worden uitgezien.

Zijn er zulke middelen aan te geven? Het eerst aangewezen middel komt mij voor in het jongste rapport der S.D.A.P. zelf te vinden te zijn. In navolging van hetgeen in Duitschland en andere landen van Centraal Europa wettelijk werd voorgeschreven, denkt het rapport de gevraagde bevoegdheden krachtens medezeggenschap toe aan afzonderlijke, voor elke

1) [Zie pag. 402 van den jaargang 1922. — Red.]

onderneming op te richten fabrieksraden of ondernemingsraden.

Door de algemeene invoering van fabrieks- of ondernemingsraden vinden wij, naar mijne stellige overtuiging, inderdaad de weg geopend, om tot eene betere, ik zou willen zeggen, meer normale verhouding tusschen beide partijen te komen. Maar dan geene copie van de Deutsche en soortgelijke Betriebsräte. Geen ondernemingsraden, gelijk deze ook door de samenstellers van het rapport gedacht zijn, met het karakter van voorposten der vakverenigingen, waarin voor den ondernemer zelf niet eens een plaats is ingeruimd!

Neen, het doel der ondernemingsraden moet juist zijn, het zwaartepunt van het contact tusschen den individueelen ondernemer en zijne arbeiders terug te brengen in de onderneming zelve en niet daarbuiten. Slechts in deze richting kan, meen ik, verbetering gevonden worden. Het is de huidige, overheerschende positie der vakverenigingen, met hun uitgesproken karakter van strijdverenigingen — en dit geldt zoowel voor dezulken, die den klassenstrijd in beginsel aanhangen, als voor de overigen — welke als een ernstig beletsel in den weg staat, zoodra wordt uitgezien naar eene oplossing der maatschappelijke conflicten anders en beter, dan door louter machtsmiddelen.

Ik wil hier de vraag laten rusten, in hoeverre de omstandigheden van vroeger jaren tot den tegenwoordigen stand van zaken geleid hebben. Ik wil hier laten rusten alle mogelijke verwijten, die tegen de werkgevers werden en nog worden ingebracht en die tot verklaring en tevens verontschuldiging van het wesen der vakverenigingen zouden kunnen gelden. Ik wil er slechts op wijzen, hoe wij zoekend naar middelen tot eene betere verstandhouding, in eene impasse zijn geraakt; hoe met name het bestaande stelsel, waarbij het contact tusschen partijen loopt over de zgn. *vrijgestelden*, er slechts toe kan bijdragen, hen, die elkaar vinden moeten, steeds meer van elkander te vervreemden.

Ik weet, dat ik daarmee eene ook in niet socialistische arbeidskringen gevoelige plek aanraak. Nochtans moet het mij van het hart, dat ik de opheffing van het instituut der vrijgestelden, dat aan de hedendaagsche ontwikkeling der vakverenigingen inhaerent is, zou beschouwen als een zegen. Dit instituut moge bij gebreke aan andere organisatievormen een noodzakelijk kwaad heeten, als iets beters is het naar mijne meening ook moeilijk te bestempelen.

Den menschen zelf wil ik geen verwijten doen, maar het is hunne positie, waarvan zij het slachtoffer zijn, hunne afhankelijke positie, die door den naam voldoende geteekend wordt. De belangen en de macht der vakverenigingen met hun eigen eenzijdig karakter nemen als gevolg daarvan bij hen de overheerschende plaats in. Daarnaast komt de drang, om die hen „vrijstelden” van de onmisbaarheid der vakvereniging en hunner eigen actie bij voortdurende overtuigen, de drang ook, om het steeds dreigende verloop der leden te keeren, welke er maar al te licht toe leidt, den persoon en de eigenschappen van den ondernemer, zij het onbewust, van den ongunstigen kant te bezien en van hem geen ander beeld te geven, dan van iemand, die slechts door machtsmiddelen, i.c. door de vakverenigingen, tegenover zijne arbeiders is in bedwang te houden.

Schijnt het niet vaak, alsof alles gedaan wordt, wat den werkgever af moet stooten en alles nagelaten, wat hem milder zou kunnen stemmen? Op gevaar, dat mij wordt voorgeworpen, rechter in eigen zaak te zijn, durf ik toch wel te verklaren, dat als regel den arbeiders ook van niet socialistische zijde een beeld der werkgevers wordt gegeven, dat veel te zwart is en in zijne algemeenheid verbijsterend eenzijdig. Zijn er niet ruimschoots symptomen van eene mentaliteit onder de werkgevers, welke den arbeiders volstrekt niet slecht gezind is? En wordt er wel gedacht aan het bekende psychologische verschijnsel, dat niets zoozeer meewerkt, om iemands minst gunstige zijde naar vo-

ren te brengen, als het voortdurend nadruk leggen op zijne werkelijke of vermeende ondeugden?

Bestendinging van den tegenwoordigen toestand kan er ten slotte slechts toe leiden, dat de individueele ondernemer er zich steeds meer aan onttrekt, zich langer rechtstreeks met de vertegenwoordigers der arbeiders in verbinding te stellen en onder toepassing van gelijk beginsel van de tegenpartij, hen verwijst naar zijne eigen organisatie van werkgevers, om hun wenschen en grieven in ontvangst te nemen.

Zoo groeien verwijdering en misverstand en draagt de geschetste toestand ongetwijfeld bij tot verwickelingen en hardheden, die door een nauwer en in gunstiger sfeer gelegd contact tusschen de betrokkenen, wellicht vermeden waren.

Gelijk gezegd, de fouten berusten niet bij de menschen, maar in het stelsel. Het heeft echter geen nut, wijziging in het stelsel te bepleiten, wanneer niet anderszins waarborgen kunnen worden verschaft, dat de organisatie der arbeiders in de afzonderlijke ondernemingen ook behoorlijk tot haar recht komt. Indien eene wettelijke regeling hier te vermijden ware, zou dit zeker te verkiezen zijn. Maar zelfs wettelijk voorgeschreven ondernemingsraden, mits vooral in den beginne met voorzichtig omschreven bevoegdheden — en voor noodgevallen gepaard met de mogelijkheid van arbitrage, waarvan geene partij, die recht en billijkheid zoekt, afkeerig kan zijn, — zouden naar mijne meening de voorkeur verdienen boven een toestand, als wij nu kennen.

Ook zouden zonder meer de vakverenigingen naast de ondernemingsraden natuurlijk niet hun reden van bestaan verliezen. Noemen wij slechts als hun taak, het afsluiten van collectieve contracten, welke voor meerdere ondernemingen gelden, het verstrekken van adviezen en anderszins. Hunne inmenging ware daarbij echter van regel uitzondering geworden. In hoeverre in de toekomst hogere bedrijfsorganen nog verder in den bestaanden toestand zouden kunnen ingrijpen, dan op de boven gedachte wijze, willen wij hier verder onbesproken laten. Voor eenige wettelijke regeling ten dien aanzien, achten wij in geen geval den tijd gekomen.

Is eenmaal de weg tot overleg in de onderneming zelve geopend, dan meen ik, kan het slechts gewenscht zijn en is er een mooie taak voor den ondernemer weggelegd, de arbeiders tegemoet te treden bij hun verlangen naar meerdere medezeggenschap ten aanzien der vaststelling hunner eigen levensvoorwaarden en hun de gelegenheid te schenken, meer dan vroeger met de onderneming mee te leven, al moge dit ook van de zijde van den ondernemer niet zonder offers te bereiken zijn.

Eene moeilijkheid blijft de kwestie van het verstrekken van inlichtingen omtrent de bedrijfsresultaten eener afzonderlijke onderneming, en de vraag, of den arbeiders in de toekomst elke medebeslissende stem moet onthouden blijven in zaken, welke de bedrijfsleiding omvat. Beide vragen houden reeds in zoover met elkander verband, dat met inwilliging van het eerste, moeilijk het andere zal kunnen vermeden worden.

Dat de samenstellers van het meergenoemde rapport zoowel op het eene als het andere aandringen, valt niet te verwonderen. In twee opzichten geraken zij hierbij echter in een zonderling dilemma. Reeds gaven zij er blijk van, dat ook tot hen de groote moeilijkheid is doorgedrongen, welke gelegen is in de huidige geestesgesteldheid, niet het minst aan de zijde der arbeiders. Hoe denken zij echter de noodzakelijke wijziging te dien aanzien, welke ter zijde stelling vordert van eng klasseëgoïsme, bij hunne menschen te bereiken, wier geheele denken beheerscht wordt door het beginsel van den klassenstrijd?

Slagen zij hierin niet, dan van beiden één! Of wel zij moeten hunnerzijds van den eisch naar meerdere, speciaal de bedrijfsleiding omvatende, medezeggenschap afstand doen. Of wel zij handhaven dien eisch,

onder erkenning en aanvaarding der gevolgen, dat inwilliging ervan eene nadeelige, wellicht zeer nadeelige uitwerking zal hebben op de productie.

Maar in dit laatste geval vervallen zij in eene volgende moeilijkheid. Voor de uitoefening der gevraagde medezeggenschap is volstrekt onontbeerlijk de vrijwillige steun van de zijde der ondernemers. De samenstellers van het rapport hebben zeer terecht ingezien, dat, vooral in den aanvang, de uitoefening der medezeggenschap overwegend het karakter zou moeten dragen van voorlichting, door den ondernemer te verstrekken. Looneischen kunnen desnoods worden afgedwongen, niet echter deze opvoedende, instruerende taak van de zijde van den ondernemer. De reeds opgedane ondervinding met de Betriebsräte kan dit slechts ten overvloede bevestigen. Ook de onlangs in Duitschland in werking getreden wettelijke verplichting, om een of meer arbeidersafgevaardigden op te nemen in den Raad van Commissarissen, zal niet anders leeren. En hoe kan nu deze vereischte medewerking door de samenstellers van het rapport in ernst verwacht worden, wanneer de ondernemer daarmee zijn eigen graf graaft?

Niet beter maken zij het er op, wanneer zij met nadruk naar de socialisatie als eigenlijke doel der medezeggenschap verwijzen. Zoo zij hierin zelf inderdaad meer zien dan een doekje voor het bloeden, dan moet de opofferingsgezindheid van die bedrijfsleiders, wier opvattingen omtrent socialisatie lijnrecht tegenover de hunne staan — en dit is gelijk bekend, de groote meerderheid! — toch wel het heldhaftige naderen. Hetgeen nu juist niet strookt met het geringe crediet, dat aan de deugden des ondernemers pleegt verstrekt te worden.

Ook wanneer men intusschen als ondernemer wel gencigd zou zijn, deze in het verschieft gestelde socialisatie niet te tragisch op te vatten, dan kan het voorafgaande toch niet den minsten twijfel laten omtrent de volstrekte onverenigbaarheid tusschen het beginsel van den klassenstrijd, welke op scheiding gegrond is en de medezeggenschap, welke daartegenover slechts op solidaristischen bodem godijen kan.

Zoo blijkt, hoe de consequenties van wat thans gevraagd wordt, zelfs hen, die tot dusverre den klassenstrijd tot beginsel durfden te verheffen, heenwijst in eene richting, welke de maatschappelijke verhoudingen in hun geheel slechts ten zegen kan zijn.

In dit laatste kan tevens voor de ondernemers eene reden gelegen zijn en wel eene zeer belangrijke reden, ten opzichte van de vraag ook naar ruimere medezeggenschap niet zonder meer een afwijzend standpunt in te nemen en in aansluiting met de toekomstige ontwikkeling in de sociale verhoudingen, zorgvuldig te overwegen, hoe ver inwilliging dier vraag met de eischen eener behoorlijke bedrijfsleiding verenigbaar is. Waarbij tevens in aanmerking dient genomen, dat ongetwijfeld een meerder inzicht omtrent de samenstelling en den gang van zaken der onderneming, waaraan de arbeider werkzaam is en waarmede zijn eigen lot vaak nauw verbonden is, aanzienlijk kan bijdragen tot eene verhoogde belangstelling in zijn arbeid.

Uiteraard zou hier nooit anders sprake kunnen zijn, dan van een zeer geleidelijk proces, waarbij met het oog op schadelijke elementen, die slechts belust zijn op afbreken, groote voorzichtigheid geboden ware. Mocht echter een geest van toenadering inderdaad bij de groote meerderheid te bereiken zijn, dan moet men zich ook niet blind staren op de rechten, welke den arbeiders formeel in handen worden gelegd en niet alle vertrouwen ontzeggen aan de inwerking van de eischen der praktijk. Krachtens deze zou de rol van ondernemingsraden toch steeds van overwegend adviseerenden aard blijven en de al of niet competentie tot beoordeeling van bepaalde onderwerpen, zich in groote lijnen van zelf afteekenen.

Immers *leiding* in den strengen zin des woords zal altijd en overal en niet het minst in het hoogst

gecompliceerde raderwerk der productie onmisbaar blijken en leiding kan *nooit* veelhoofdige zijn, zal ook steeds onverbiddelijk gepaard gaan met de erkenning van een *gezag*, dat bij het afwegen van voor en tegen ten slotte den doorslag geeft.

Hoe de zaken zich mogen ontwikkelen, het behoort niet tot de geringste taak van den ondernemer, leiding te geven ook in datgene, wat den bedrijfspvrede kan bevorderen en naar beste krachten bij te dragen tot het levensgeluk van menschen, wier belangen in laatste instantie met de zijne samenvallen.

Ik beoogde met het voorafgaande niet anders, dan in groote lijnen aan te geven, in welke richting ik mij de ontwikkeling ten goede van de verhoudingen in het bedrijfsleven denk en ik geef er mij rekenschap van, dat bij de uitvoering nog talrijke moeilijkheden om oplossing zouden vragen. Vooral hoop ik, dat uit het voorafgaande duidelijk naar voren moge zijn gekomen, hoe het vraagstuk der medezeggenschap nooit door machtsmiddelen is op te lossen, maar beheerscht wordt door geestelijke factoren. L. F. H. REGOUT.

EEN GOEDE STAP IN DE RICHTING VAN EEN GOEDE OPLOSSING VAN HET WERKLOOZENVRAAGSTUK.

Het verzoek der Redactie om mijn oordeel te zegen over het „subsidie” als maatregel tot bestrijding van het werkloozenvraagstuk, plaatst mij voor de moeilijkheid, om incidenteel een oordeel uit te spreken over een crisis-maatregel, die door mij steeds beschouwd is als een onderdeel van een samenstel van maatregelen, die in het belang der volkswelvaart zullen moeten worden toegepast.

Wanneer men het overheidssubsidie losmaakt van het complex, waartoe het behoort, zijn verkeerde waardeering en onjuiste beoordeeling niet te vermijden.

Het samenstel van genesmiddelen, waartoe ook het overheidssubsidie in mijn gedachtengang moet worden gerekend, laat zich verdeelen onder meer in twee onderdeelen: de kwestie der verlaging van den kostprijs, die de primaire en de allesbeheerschende is — ik ben het in dit opzicht met den heer Plate eens — en de kwestie, hoe de volkskracht en de welvaartbronnen van het eigen land dusdanig kunnen worden bewaard, dat de toekomst van onze sterk aangroeiende bevolking het best worde verzekerd.

Wie het welvaartprobleem van dezen tijd aldus stelt, zal zich er van bewust zijn, dat hij niet den gemakkelijksten weg gekozen heeft. Hij weet, dat hij op dien weg tal van hindernissen vinden zal — gelijk ze door den heer Plate en ook door den heer Wibaut reeds zijn aangewezen — die overwonnen moeten worden. Hij zal ook bij voortduring moeten afwegen, welk deel aan *tegenwoordig* offer en leed van de bevolking moet worden geëischt, ter wille van een betere *toekomst*, maar van den anderen kant zal hij moeten zorg dragen, dat hij den patiënt niet boven zijn krachten beproeve en een onmiddellijk grijpbaar resultaat niet onder alle omstandigheden verkiesze boven een meer geleidelijk, doch dan ook blijvend, voordeel. Hij zal ten slotte erin moeten berusten, dat tal van spreuken en spreekwoorden, die in de vroegere polemieken over vrijhandel en protectie werden gebezigd, ook tegen hem worden gelanceerd als daar zijn: zachte heelmeeesters... ; 't eind draagt den last, enz.

Voor den heer Plate bestaan deze moeilijkheden eigenlijk niet. Hij behoort tot de school van die economische chirurgen, die een operatie goed geslaagd rekenen, ook al is de patiënt onder het mes bezwaken. Zijn redeneering komt kort en goed hierop neer: „het is gemakkelijker een *heele* dan een *halve* crisis te overwinnen.”

Maatregelen als overheidssubsidie — aldus de heer Plate — leiden de aandacht af van de hoofdzaak, van de werkelijke oorzaken van de werkloosheid, nl. van de hoogte van het loon en van den arbeidstijd, van

het gebrek aan kapitaalvorming, van de te hoge belastingen, voornamelijk voor zoover deze het bedrijfsleven drukken. En in zijn nadere gedachtenwisseling met den heer Wibaut blijkt ten overvloede, dat de bezwaren van den heer Plate tegen subsidie a fortiori ook gelden tegen verhoogde invoerrechten, invoerverboden, retorsie-maatregelen, uitvoerpremies enz.

De heer Wibaut staat schijnbaar dichter bij mij, immers zijn „Verboden Toegang” is geplant achter het subsidie i. p. v. ervoor, zooals bij den heer Plate; doch in werkelijkheid zal blijken, dat de beide heeren het in hoofdzaak eens zijn, uitgezonderd in de kwalificatie. Wat de heer Plate in het betoog van zijn tegenstander protectionisme noemt, wordt door den heer Wibaut met nadruk in strijd geacht noch met de vrijhandelsleer, noch zelfs met de vrijhandelspraktijk. Ik ben den heer Wibaut dankbaar voor deze verklaring, die in mij den moed heeft verlevendigd om mij ook in de toekomst erop te laten voorstaan mij niet minder vrijhandelaar te noemen dan de heeren Plate en Wibaut, ook al moet ik in mijn idool eenige Schönheitsfehler voor lief nemen.

Mijn algemeene opvattingen omtrent den aard der huidige economische verschijnselen nopen mij den heer Plate te betwisten, dat in alle gevallen de depressie in het Nederlandsch bedrijfsleven een kwestie is van loon en arbeidstijd. Een belangrijk moment in de depressie-factorie is nog steeds eenzijdig de z.g.n. valuta-concurrentie (thans met België en Frankrijk) en anderzijds de handelspolitiek van de landen, waarop wij voor den export zijn aangewezen. Voor tal van industrieën staat het vast, dat — ook al zouden de arbeiders 10 uren per dag en tegen zeer laag loon willen arbeiden — geen afzet van de producten mogelijk is en geen orders kunnen worden genoteerd.

Het is m.i. een denkfout de mogelijkheid van afzet te herleiden tot een vraag van den kostenden prijs. Dit zou alleen het geval kunnen zijn, wanneer ons land inderdaad leefde onder vrijhandelscondities, doch zoolang de normale prijsvorming niet beslissend is voor de mogelijkheid van den afzet, zoolang moet ik een betoog als van den heer Plate — en van zijn geestverwanten — afwijzen als doktrinair en gespeend van werkelijkheidsbesef.

Zoolang de toestand blijft, gelijk die was eind 1921, begin 1922, blijf ik op het standpunt staan, door mij ingenomen in de Staatscommissie voor de Economische Politiek.

Ik zou dit standpunt aldus kunnen samenvatten:

1. Afscheiden van bijkomstige factoren is het onder alle omstandigheden noodzakelijk, dat de Nederlandsche industrie — ook wat loon en arbeidstijd betreft — op de meest economische wijze produceert.

2. Wanneer aan deze eisch is voldaan, bestaat er geen bezwaar om door bijzondere maatregelen, als bijv. een invoerverbod, een verhoogd invoerrecht, een voorrecht bij leveringen aan de overheid, een crediet of een subsidie en het uitvoeren van productieve werken, werkgelegenheid in ons land te behouden of te vergroten.

Bij de keuze van de sub 2 genoemde bijzondere voorzieningen late men zich niet leiden door een theoretische voorkeur, doch toetse men het aanbevolen middel aan het te verwachten effect en aan de doelmatigheid, om dat effect te bereiken.

Wanneer de heer Wibaut het subsidie bepleit — en dit pleidooi maak ik tot het mijne — dan beroept hij zich tegenover den heer Plate, die alleen de verbetering van ons wegennet, de krachtige voortzetting der Maaskanalisisatie, de drooglegging van de Zuiderzee enz. bij wijze van werkverschaffing aanbeveelt, op het niet te loochenen feit, dat door deze werkverschaffing slechts aan bepaalde groepen arbeiders, in hoofdzaak aan grondwerkers, werkgelegenheid wordt geboden. „Er zijn echter groote groepen andere arbeiders” — aldus de heer Wibaut — „voor wie het behouden van normale werkgelegenheid, voor zoover het door de

zorg van openbare lichamen mogelijk is, mede noodzakelijk is”.

Volkomen juist, doch blijkbaar is het den heer Wibaut onbekend, dat zeker in 90 pCt. van de gevallen, waarin de Rijksc commissie voor Werkverruiming intervenieerde, alleen de *metaalnijverheid* werd gebaat. Het middel van interventie van een Rijksc commissie, om orders in het land te houden — ook bij hooge uitzondering door een subsidie — komt in nog sterker mate dan het middel van werkverschaffing aan één categorie van met werkloosheid bedreigde arbeiders ten goede i.c. aan metaalbewerkers.

En zoo moet ik — gelijk het een „lachende derde” nu eenmaal past — tot op zekere hoogte den heer Plate weer gelijk geven, als hij in zijn eerste artikel „een algemeen beschermend stelsel in moreel opzicht nog minder erg vindt, dan wat nu gebeurt.”

Ik zal zoo aanstonds gelegenheid hebben, om iets over de practijk der subsidie-verleening mede te deelen, zooals deze zich in de Commissie voor Werkverruiming heeft ontwikkeld. Thans reeds wil ik erop wijzen, dat — wanneer het kind nu eenmaal een naam moet hebben — het subsidie het karakter heeft of van een exportpremie (het geval van een schip op een Nederlandsche werf voor buitenlandsche rekening gebouwd) of van een prohibitief invoerrecht of invoerverbod op het buitenlandsch product (het geval Allan, waarin de Belgische motorwagens buiten de grenzen werden gehouden door een rechtstreeksche overheidsdaad).

Met den heer Plate ben ik het dus eens, dat er in zijn wezen geen verschil is tusschen het invoerrecht en het invoerverbod eenzijdig en het subsidie anderzijds.

Beoordeeld naar de doeltreffendheid zal daarom in het eene geval het subsidie en in het andere geval een verhoogd invoerrecht of een invoerverbod moeten worden aanbevolen.

Er bestaat toch in den gedachtengang van den heer Wibaut evenmin reden om uitsluitend de werkloosheid onder de *grondwerkers* door overheidsingrijpen te willen bestrijden, als om de overheidsbemoeiing stop te zetten bij de *grondwerkers* en de metaalbewerkers. Zij het dan ook niet door subsidie, maar op andere wijze — het is toch niet bij voorbaat uitgesloten, dat er in ons land „normale werkgelegenheid” behouden kan blijven, bijv. voor arbeiders in de schoenindustrie, de sigarenindustrie, de emailleerfabrieken, de confectienijverheid, de wollenstoffenindustrie, de lederindustrie, de glasindustrie enz.

Terwijl het behoud van normale arbeidsgelegenheid door middel van bescherming van de eigen markt veelal met een beroep op de belangen van de exportbedrijven wordt afgewezen, doet het wel eigenaardig aan, dat bescherming van de export-nijverheid door middel van subsidie tot voor kort vrij algemeen nuttig werd geacht.

Door de gebeurtenissen der laatste weken met betrekking tot het subsidie ben ik dan ook bevestigd in mijn opvatting, dat alleen door een veelzijdig, vooroordeellos reconstructieprogram, waarop geen enkele soort van overheidshulp voorbaat moet worden uitgeschakeld, noch bij voorbaat als noodzakelijk moet worden geëischt. 's lands belangen kunnen worden gediend.

Ik meen met het voorafgaande duidelijk te hebben gemaakt, tot welke hoogte de subsidie-kwestie onderdeel zijn kan van een reconstructieplan.

De heer Plate heeft echter behalve algemeene ook nog bijzondere bezwaren tegen het subsidie als systeem ontwikkeld en inderdaad voor een deel zijn die bezwaren — ook naar mijn gevoelen — niet denkbeeldig, ofschoon zij voor een ander deel alleen academische waarde bezitten: het klassieke *repesaille*-argument en de bezwaren uit technisch oogpunt. De heer Wibaut heeft het *repesaille*-argument volmaakt naar mijn smaak weerlegd door deze zinsnede:

„Wij vreezen de represaillemaatregelen, ook daarom niet, wijl, gezien de in Europa heersche economische verhoudingen, de door ons verdedigde voorkeur voor Nederlandsche ondernemingen bij bepaalde opdrachten allicht van heel bescheiden omvang is, vergeleken bij wat in elk van die landen geschied.”

De heer Wibaut kan allicht geen bezwaar maken, wanneer ik dit tegenargument ook toepas, wanneer gemeend wordt; dat tegen eventueel noodig en nuttig geoordeelde tariefverhoogingen, represailles zullen worden genomen, mits de Nederlandsche tariefverhoogingen bescheiden in omvang blijven, vergeleken bij wat het buitenland ons te slikken geeft.

Doch naast de bezwaren tegen subsidie geeft de heer Plate toe, dat er ook lichtzijden aan verbonden zijn en hij noemt: de werkloosheid wordt er minder door; derhalve een moreel en financieel voordeel voor de arbeiders, een financieel voordeel ook voor de overheid. Weliswaar worden deze lichtzijden onmiddellijk verduisterd door een massa bezwaren, doch de lichtzijden blijven. Alleen vergeet de heer Plate het meest zwaarwichtige argument voor het subsidie te noemen, een argument, dat voor mij het hoofdargument is bij het geheele streven naar een actieve welvaartpolitiek.

Een werkloze arbeider staat voor mij — en natuurlijk denkt de heer Plate er ook zoo over — niet gelijk aan een werkloos stuk dood kapitaal, dat op non-actief is gesteld tot tijd en wijle het weer in gebruik wordt genomen.

Een machine verliest — in het algemeen genomen — haar waarde niet, wanneer zij stop staat, een mensch daarentegen, gaat door nietsdoen ten gronde, moreel en maatschappelijk.

Ik laat het moreele element — dat door mij zeer hoog wordt gewaardeerd — een oogenblik buiten beschouwing en bepaal mij tot het maatschappelijk, juist nog het zuiver economisch element. De rijkdom van een volk is voor een groot deel gelegen in de vakbekwaamheid van zijn arbeiders. De vakbekwaamheid gaat verloren, althans vermindert sterk, wanneer zij niet wordt onderhouden.

Zelfs wanneer loondruk en verlenging van arbeidstijd sneller en meer afdoende bereikt zou kunnen worden, door — volgens het advies van den heer Plate — geen lapmiddelen — dat is, meen ik, de geijkte term — toe te passen, zou het dan niet kunnen geschieden, dat wij over enkele jaren inderdaad bereikt zouden hebben, wat de heer Plate wil, doch dat dan tevens de industrie niet meer beschikken zou over voldoende geschoolde arbeidskrachten om van de verkregen resultaten te genieten, doordat enerzijds de oudere arbeiders door werkloosheid aan bekwaamheid hebben ingeboet en anderzijds — wat nog bedenkelijker zou zijn — geen voldoende jongere krachten zouden opgeleid zijn, om het werk der ouderen over te nemen?

In onmiddellijk verband hiermede staat een andere omstandigheid, die ik den heer Plate in overweging geef; is het van zuiver economisch standpunt niet beter een reeds bestaande fabrieksorganisatie — zij het ook op abnormale wijze — in moeilijke omstandigheden in stand te houden, dan de organisatie later weer opnieuw op te bouwen?

De heer Plate beschouwde deze vraag in verband met de verwachting, dat onze bevolking in ongeveer zes jaren tijd met één millioen inwoners zal aangroeien.

De taktiek van een Fabius Cunctator, die dralende overwon, is niet onder alle omstandigheden de opperste wijsheid.

Het laatst verschenen werkloosheidscijfer toont aan, dat in de week van 7. tot en met 12 Januari l.l. niet minder dan 23,9 pCt. van de leden der gesubsidieerde werklooskassen geheel of gedeeltelijk zonder werk waren: een record-cijfer!

De heer Plate heeft dit argument voor actieve overheidsbemoeiing met de economische verschijnselen

voorbij gezien en moest daarom wel komen tot een conclusie, die ik eenzijdig moet noemen.

Doch afgescheiden daarvan meen ik, dat de waarschuwingen van den heer Plate in vele opzichten ter harte moeten worden genomen. Het zal hem intusschen tot voldoening strekken, dat de gestie der Rijkscommissie voor Werkverruiming en van de Regeering hem alle waarborgen verschafft, die hij zou kunnen eischen. Het kan zijn nut hebben eens duidelijk uiteen te zetten, door welke beginselen de organen der Regeering zich bij werkverruiming laten leiden. Herdoor kan tevens de indruk worden weggenomen, alsof met handen vol subsidies worden gegeven aan de industrie, zonder rekening te houden met de eischen der economie.

Niets is minder waar.

De Regeering staat — evenals de heer Plate — in beginsel afwijzend tegenover subsidieering en stapt alleen dan over hare bezwaren heen, wanneer aan de navolgende voorwaarden wordt voldaan.

1o. Er kan geen sprake zijn van subsidie, wanneer de eerstbelanghebbenden zelf niet begonnen zijn de noodige offers te brengen: de ondernemers door afstand te doen van elke winst en van zelfs zeer normale afschrijvingen, de arbeiders door ongeveer 56 uur per week te gaan arbeiden, tegen sterk verlaagd loon. Reeds begin 1922 werd dit standpunt door de sub-commissie uit de Staatscommissie voor de Economische Politiek ingenomen, toen er nog geen kwestie was van een bepaald stelsel van werkverruiming. Het betrof toen ook den bouw van een schip in Amsterdam. Dit geval leidde echter tot geen resultaat.

De door den heer Wibaut veronderstelde moeilijkheid van verandering in de arbeidsvoorwaarden tijdens den duur van een collectief contract, heeft zich in de practijk slechts eenmaal voorgedaan. Bij hooge uitzondering ging het hier niet om een order voor de metaalnijverheid. Gelijk bekend mag worden verondersteld bestaat er in laatstgenoemde nijverheid geen collectief contract.

Wanneer de heer Plate kennis genomen zou hebben van hetgeen in de metaalbewerker-shlaadjes indertijd geschreven is over de bemoeiing der Regeering met de loonen bij werkverschaffing, dan zou hij misschien vervallen in het andere uiterste en de stelling gaan veldigen, dat deze regeeringsbemoeiing het meest geëigende middel is om loonsverlaging en arbeidstijdverlenging te verkrijgen. Ook dat zou een overdreven voorstelling van zaken zijn, doch het is even onjuist, om te zeggen, dat het subsidie oorzaak worden kan van remming in het saneeringsproces.

Het zal den heer Plate ook wel duidelijk worden, dat — gezien door overheids-bril — juist de loonkwestie, die onvermijdelijk vastzit aan het subsidie, het groote beletsel vormt om aan dit soort van werkverschaffing eenige uitbreiding te geven.

Van een „systeem” kan dan ook bezwaarlijk worden gesproken; juist ware te zeggen, dat het subsidie een uitzondering is op het systeem.

Het systeem der Rijkscommissie voor Werkverruiming is om zonder subsidie, doch uitsluitend door bemiddeling, overheidsorders — en ook andere — in het land te houden. In tientallen gevallen werd deze bemiddeling met succes bekroond. Ik vrees echter, dat de heer Plate zelfs met dezen vorm van overheidsbemoeiing niet ingenomen is, want meermalen komt het voor, dat aan Nederlandsche fabrikaat een voorkeur gegeven wordt, ofschoon het buitenlandsche goedkooper was. Het verschil tusschen voorkeur en subsidie is m. i. evenzeer gradueel als tusschen subsidie en bescherming.

2o. Bij de beoordeeling van de vraag, of subsidie zal worden voorgesteld, laat de Rijkscommissie zich leiden door den stand der werkloosheid in de betrokken gemeente in verband met de beteekenis van de gesubsidieerde onderneming voor die werkloosheid.

Wanneer de werkgelegenheid in een gemeente of in een landstreek bijna geheel afhankelijk is van een

onderneming of op een bepaald soort ondernemingen, zal het subsidie gemakkelijker gegeven worden.

Er wordt dan — zooveel mogelijk — tegen gevaakt, dat het subsidie tot gevolg zou hebben, dat de werkloosheid zich verplaatst. Het is immers niet uitgesloten — speciaal in den scheepsbouw — dat door subsidie werk onttrokken wordt aan niet-gesubsidieerde werven.

Een tweede reden, waarom de Regeering uiterst voorzichtig is met toepassing van dit middel.

3o. Het subsidie wordt gegeven in den vorm van toeslag op sommige loonen. Dat wil niet zeggen, dat die loonen met het subsidie worden verhoogd, doch alleen, dat het subsidie uitsluitend in verband staat met de werkverruiming. Het karakter van het subsidie is dus dat van een premie op het tewerkstellen van bepaalde soorten van arbeiders, bijv. van gehuwde arbeiders.

4o. De technische vraagstukken, die terecht door den heer Plate in het licht zijn gesteld, worden door technici bekeken. Aangenomen mag worden, dat de Regeering en de Rijksc ommissie in de weinige gevallen, die zijn voorgekomen, voldoende waren geoutilleerd om deze problemen te kunnen beoordeelen.

Ten slotte mag ik erop wijzen, dat de mogelijkheid van subsidie in handen van de Regeering en van de Rijksc ommissie een onmisbaar middel is, om ook de taak van bemiddelaar naar behooren te kunnen vervullen. Wanneer een bemiddelaar tusschen den fabrikant en den opdrachtgever in het uiterste geval — wanneer van beide kanten het uiterste is beproefd om tot elkander te komen — een voorstel doen kan, om door een subsidie de nog overgebleven kloof te overbruggen, dan staat hij buitengewoon sterk. Dat door deze methode het misbruik zou ontstaan, dat bij sommige aanbiedingen reeds rekening wordt gehouden met het subsidie, lijkt mij geen ernstig bedoeld argument. Zooals het middel van subsidie wordt gehanteerd, zou iedere fabrikant in hooge mate roekeloos en onverantwoordelijk handelen, wanneer hij op een subsidie zou speculeeren.

Dr. L. G. KORTENHORST.

DE KUNSTZIJDEINDUSTRIE.

Met één sprong — in een tijdsbestek van minder dan twee jaren — is de wereldproductie van kunstzijde, d.w.z. van ruwe kunstzijdegarens verdubbeld. Bracht 1921 het nog slechts tot een totaal van 44.000.000 Eng. ponden, reeds in 1922 steeg dit cijfer tot 70 miljoen en werd voor het eerst de jaarlijksche productie van de echte zijde (zestig miljoen Eng. ponden) voorbijgestreefd, terwijl thans bij het begin van 1924, het cijfer, zelfs bij matige schatting, geacht mag worden de 90 miljoen te zullen overschrijden. Aan de spits der productie, ten minste quantitatief, staan de Vereenigde Staten, met een capaciteit, die welhaast de 50 miljoen Eng. ponden nadert, waarvan alleen de American Viscose Co., door de Engelse Courtaulds Co. opgericht en gecontroleerd, minstens drievijfde gedeelte voor haar rekening neemt.

Als bakermat, zij het niet zoozeer van de kunstzijdeindustrie, dan wel van het voor de kunstzijdefabricatie op het oogenblik meest gangbare viscoseproces, tevens als belangrijke producent, treedt Engeland op den voorgrond, terwijl Frankrijk van zich doet spreken, door het groote aantal fabrieken, op het oogenblik aldaar in aanbouw.

Nederland komt, — merkwaardige paradox — op het gebied der kunstzijde in de allereerste rij en tegelijkertijd op bijna de laatste plaats. Naar verhouding toch worden er hier te lande misschien meer kunstzijdegarens gesponnen, dan waar ook en van een kwaliteit, die de vergelijking met het allerbeste uit andere landen, glansrijk kan doorstaan. Wat echter de verwerking der ruwe garens aangaat, is ons figuur opvallend teleurstellend; het verbruik hier te lande toch bijv. voor weverij- en breierijdoeleinden is zeer

onbeteekenend in vergelijking met hetgeen elders wordt gepresteerd. De Nederlandsche kunstzijdegarensindustrie is dientengevolge, zooals genoegzaam uit de statistieken kan afgeleid worden, zoo goed als geheel op export aangewezen en — het moge terloops vastgesteld worden — blijkt zich op de wereldmarkten, niettegenstaande hooge invoertarieven in het buitenland en ongunstige bepalingen in bestaande handelsverdragen, voornamelijk door haar kwaliteit te kunnen handhaven.

Zooals hiervoren reeds aangestipt, overtreft de productie van kunstzijde reeds die van echte zijde. Werd de vervaardiging oorspronkelijk ter hand genomen met het doel de echte zijde, voornamelijk wat glans betreft, te imiteeren, reeds lang heeft de kunstzijde zich in de textielwereld een eigen plaats naast echte zijde, wol, katoen, linnen enz. veroverd. Het is natuurlijk de enorme verbetering in de kwaliteit van den draad geweest, die de toepassing van kunstzijde op zoo velerlei gebied heeft kunnen mogelijk maken.

Was het aanvankelijk de glans, die de fabricatie rechtvaardigde, in den loop der jaren is het gelukt zoowel sterkte, als elasticiteit en bestandheid tegen vocht van den draad dermate te verhoogen en heeft men bij verving, zoowel in strengen als aan het stuk, zulke goede resultaten weten te verkrijgen, dat kunstzijde zich van de veroverde, afzonderlijke plaats zeer zeker niet zal laten verdringen.

De grootste verbruikers der garens blijven nog steeds de breierijen, voornamelijk van kousen en speciaal in de V. S., van ondergoederen, z.g. tricolette-artikelen, dassen, sweaters etc. Daarna komen de weverijen, die gewoonlijk in combinatie met wol of katoen, reeds lang met de verwerking van kunstzijde uitstekende stukgoederen, met dikwijls zeer interessante effecten, wisten te vervaardigen; in den laatstentijd, speciaal na de jongste aardbeving in Japan, die plotseling, zij het voor korten tijd, de prijzen der echte zijde scherp in de hoogte joeg, is het ook tot de conservatiefste zijdestoffenfabrieken doorgedrongen, dat kunstzijdegarens een uitermate geschikt en dankbaar materiaal vormen, om bijv. als inslag, met echte zijde als schering, of omgekeerd, te worden geweven.

De betrekkelijke stabiliteit der kunstzijdegarenprijzen, in tegenstelling met die van katoen, wol en echte zijde, welke laatste sedert jaar en dag den textielabrikant gevoelige klappen plegen toe te dienen en hem tot een speculant tegen wil en dank maken, is een voorname factor bij de vermeerderde toepassing van het artikel geweest en zij heeft ten slotte den misplaatsten trots der fabrikanten van echte zijde voor goed gebroken; in de allerlaatste maanden heeft dan ook menig schuitje het eerste klosje kunstzijdegarens gezien. En aangezien het fabriekaat, met dit meest langstapelige textielmateriaal verkregen, verdienstelijk bleek en de prijs convenieerde, mag als zeker verondersteld, dat ook dit pas betreden operatie-terrein zal worden behouden.

Wel zal de textielabrikant, die zich op de verwerking van kunstzijde gaat toelagen, in den beginne met moeilijkheden te kampen hebben, en zal ook het noodige leergeld moeten worden betaald: er moeten soms speciale machines worden aangeschaft, er moet door iedereen, ieder op zijn wijze, worden geëxperimenteerd, doch de practijk wijst voldoende uit, dat waar eenmaal een begin werd gemaakt, de verwerking van kunstzijde niet weder werd gestaakt; niettegenstaande het groot aantal artikelen, waarvoor het reeds wordt gebruikt — voering, sweaters, dassen, shawls, kousen, jumpers, ondergoederen, kousebanden, vitrages, parapluï's, isoleerdraad, imitatie bont, tricolette en andere damesstoffen, linten, banden, passementericën, kant, draperieën, etc. — zal de blijmoedige optimist, mits niet van eenige fantasie gespeeld, kans zien in het verschiet, nieuwe verbruiksmogelijkheden aan te wijzen en, ook waar de vakman nog soms bedenkelijk het hoofd mocht schudden, zal hij — zoo-

als zoo vaak is gebeurd — blijken het in zijn optimisme bij het rechte eind te hebben gehad.

Na de echte zijde, wat quantitative productie aangaat, overvleugeld te hebben en wol voor velerlei doeleinden te hebben verdrongen, is thans de vraag aan de orde, waar kunstzijde gevoelig de plaats van katoen zou kunnen innemen. De katoensprijzen zijn zeer hoog en het schijnt, dat zij in de eerste jaren wel niet op het oude peil zullen kunnen terugvallen; in de V. S. toch, waarop, zooals Winston Churchill eenige weken geleden op een vergadering van free-traders te Manchester getuigde, nog wel gedurende een halven menschenleeftijd de katoenspinners der wereld zullen blijven aangewezen, vermindert de katoencultuur, zoowel door de verwoestingen van de bollweevil, als door de migratie der negers uit Texas etc. naar het noordelijke industriegebied, waar hooge loonen worden betaald, terwijl de katoenfarmers de ontdekking hebben gedaan, dat een kleine oogst en hooge katoensprijzen hun grootere voordeelen bieden, dan een groote oogst met lage katoensprijzen, van welke wetenschap zij een, naar verbruikersbegrippen, ongepast gebruik maken; zonder dralen hebben zij er de consequenties uit aanvaard. Men behoeft dan ook geenszins een ingewijde te zijn, om gemakkelijk te beseffen, welk terrein aldus voor de kunstzijdeindustrie wordt blootgelegd en nog op ontginning wacht. Van groot belang daarbij is, dat het spinnen van kunstzijdegarens een weliswaar zeer moeilijk, gecompliceerd en gevoelig chemisch proces is, dat de uitstekend georganiseerde wereldconcerns op dit gebied echter reeds zeer goed onder de knie hebben, zoodat dus de verwerkers der garens zich van een made-to-order artikel kunnen bedienen en niet de talrijke kostbare en ingewikkelde machines behoeven aangeschaft te worden, die bijv. voor het spinnen enz. van ruwe katoen en wol in zoo hooge mate worden vereischt.

Zooals bekend mag worden verondersteld, wordt kunstzijdegarens gesponnen door een bepaalde chemische vloeistof te persen door een aantal haarfijne buisjes — elk van 1/4000—1/6000 inch in diameter — van een gewoonlijk platina dopje, meestal in een andere chemische vloeistof, het spinbad, waardoor als gevolg van de samenstelling, de eerste vloeistof bij het uitreden van de capillaire buisjes, in de tweede vloeistof, of aan de lucht, coaguleert en een draadje of bundeltje vezels vormt, dat onmiddellijk automatisch wordt omhooggevoerd en op een ronddraaienden spoel gebracht, of in een snel ronddraaienden pot geslingerd, waarna het wordt gewasschen, gebleekt, tot strengen gehaspeld, op imperfecties naar kwaliteit gesorteerd, etc.

In 1884 werd door graaf de Chardonnet het eerste procédé gepatenteerd; de grondstof bij dit proces zijn katoenlinters, die als colloidum door de haarfijne buisjes worden gespoten, zoodat de alcohol en aether op hetzelfde moment aan de oplossing worden onttrokken en verdampen, als resultaat waarvan de nitrocellulose een vasten draad vormt. Het aanvankelijk groote bezwaar van de ontvlaambaarheid van dit aldus verkregen product werd later opgeheven door denitreeing door middel van een hydrosulfide. Alhoewel er nog fabrieken zijn, die volgens dit systeem werken — de naam Tubize, die aan de Brusselsche en Parijsche Beurs denzelfden klank heeft gehad als onze Royal Dutch, moge in dit verband genoemd worden — schijnen de productiekosten te hoog om onder normale omstandigheden als renderende propositie in aanmerking te komen. Nadat de Chardonnetmaatschappij in 1905 nog 60 pCt. dividend had betaald, bleef er reeds in 1909 geen winst ter distributie over, omdat zij door het viscoseproces was vleugellam-geslagen.

De grondstof hiervan is zuiver gebleekte houtcellulose in vellen, waarop men natronloog laat inwerken en die na eenige bewerkingen, met zwavelkoolstof wordt behandeld en als een vloeistof in het spinbad wordt geperst. De goedkoopste van de grondstoffen en

de technische vervolmaking van dit procédé gedurende de laatste jaren, hebben tot toepassing op inderdaad reusachtige schaal geleid; het is in vakkringen bekend, dat fabrieken, die volgens het Chardonnet-systeem werken, trachten zich van het viscoseproces te bedienen. Bijna de geheele productie der V. S. is viscosezijde en met de verwerking als massaproductie met een minimum van kosten en met gebruikmaking van speciale machines heeft men daar ook zeer goede resultaten bereikt.

Eenige fabrieken in Duitschland werken volgens het z.g. cuproammonia-proces, met katoen als basis. Het product is een draad, die echte zijde in uitzicht zeer nabij komt, de prijs ervan is echter tamelijk hoog en de toekomst zal moeten leeren of deze kunstzijde zich zal kunnen staande houden — in het bevestigend geval waarschijnlijk slechts als concurrente van natuurzijde.

Na den oorlog is door de British Cellulose Co., een zeer grootsch opgezette onderneming voor de vervaardiging van oorlogsmateriaal, waarin ook de Britsche Regeering sterk financieel was geïnteresseerd, de fabricatie van acetaatzijde ter hand genomen. De onderneming is het meest bekend door het geweldig fiasco, dat zij financieel de eerste jaren heeft geleden, doch haar artikel wordt nog op uitgebreide schaal gefabriceerd, alhoewel het in de practijk, met het verven, groote moeilijkheden oplevert, waarvan nog niet schijnt vast te staan, dat zij geheel zijn overwonnen.

Is dus, gezien het groote aantal fabrieken, dat zich, speciaal in Frankrijk, op de vervaardiging van kunstzijde heeft geworpen, een prijsdaling van het artikel in de eerstvolgende jaren waarschijnlijk; wie, bij het lezen van den aanhef van dit artikel, de schrik om het lijf moge slaan, vermoedelijk niet den leiders van de gevestigde en goed gefundeerde kunstzijdeondernemingen, die, getuige de opvoering hunner productie, wel niet in twiffel zullen verkeren, of ook deze industrie zal zich wel verder ontwikkelen, zij het dan ook meer langs de van ouds bekende banen van geleidelijkheid.

Arnhem.

A. W.

DE BEDRIJFSOVERSCHOTTEN DER SPOOR- EN TRAMWEGEN IN INDIE OVER 1918/1922.

Nevenstaand overzicht, ontleend aan de betrekkelijke jaarverslagen, geeft aan het verloop der bedrijfsoverschotten van de Indische spoor- en tramwegen, zoowel de Staats als de particuliere, met uitzondering van die voor stadsverkeer en de Staats-smal-spoorlijnen op Java, ¹⁾ gedurende het tijdperk, waarin de hoogconjunctuur opkwam en bloeide, doch ook de daarop gevolgde en nog niet beëindigde malaise inzette en haar slachtoffers maakte.

Die economische factoren zijn uiteraard van grooten invloed geweest op het verkeer en de bedrijfsoverschotten. Tijdens de hoogconjunctuur nam het verkeer op ongekende wijze toe, maar stegen ook de exploitatiekosten in een eveneens ongekende mate ten gevolge van dezelfde oorzaken, die ook buiten Indië in dat tijdperk de exploitatiekosten der spoor- en tramwegen zoo zeer opdreven, zooals loonsverhoogingen, uitbreiding van personeel door invoering van kortere werktijden, stijging der prijzen van alle verbruiksmaterialen, in de eerste plaats van brandstoffen, waarvoor zelfs buitensporige prijzen moesten worden betaald enz. Betrekkelijk vergaande tariefsverhoogingen waren noodig om aan de stijging der exploitatiekosten het hoofd te bieden.

In het tijdperk, dat ons bezig houdt, werden aan de staatslijnen en aan de lijnen van eenige der belangrijke particuliere ondernemingen enkele nieuwe lijnen toegevoegd. Ook dat was van invloed op de bedrijfsoverschotten, echter in slechts geringe mate,

¹⁾ Bij de Staatsspoor en tramwegen is voorts geen rekening gehouden met de nevenbedrijven als hotelbedrijf enz.

Bedrijfsoverschotten (Opbrengsten minus exploitatiekosten).

Onderneming	1918	1919	1920	1921	1922
<i>I. Staatsspoor- en tramwegen</i>					
a. Java.....	f 15.870.000	f 17.747.000	f 9.252.000	f 10.907.000	f 6.606.000
b. Sumatra's Westkust.....	„ 1.421.000	„ 1.547.000	„ 1.491.000	„ 1.571.000	„ 959.000
c. Zuid Sumatra.....	„ 130.000	„ 337.000	„ 233.000	„ 604.000	„ 272.000
d. Atjeh.....	„ 222.000	„ 288.000	„ ÷116.000	„ ÷272.000	„ ÷57.000
e. Celebes.....	—	—	—	—	„ ÷28.000
<i>II. Particuliere spoor- en tramwegen</i>					
a. Ned.-Iud. Spoorweg.....	f 5.405.000	f 6.113.000	f 6.354.000	f 7.813.000	f 5.896.000
b. Deli.....	„ 3.079.000	„ 3.534.000	„ 4.057.000	„ 4.791.000	„ 3.291.000
c. Samarang-Joana tram.....	„ 1.579.000	„ 1.719.000	„ 2.071.000	„ 2.323.000	„ 1.435.000
d. Semarang-Cheribon „.....	„ 2.235.000	„ 2.321.000	„ 2.877.000	„ 3.209.000	„ 2.681.000
e. Serajoedal.....	„ 314.000	„ 477.000	„ 416.000	„ 528.000	„ 460.000
f. Kediri.....	„ 399.000	„ 415.000	„ 483.000	„ 605.000	„ 435.000
g. Malang.....	„ 403.000	„ 424.000	„ 405.000	„ 453.000	„ 494.000
h. Probolinggo.....	„ 140.000	„ 133.000	„ 149.000	„ 237.000	„ 165.000
i. Pasoeroean.....	„ 89.000	„ 93.000	„ 122.000	„ 126.000	„ 109.000
k. Modjokerto.....	„ 155.000	„ 206.000	„ 200.000	„ 278.000	„ 226.000
l. Madoera.....	„ 300.000	„ 326.000	„ 552.000	„ 541.000	„ 531.000

omdat die nieuwe lijnen van ondergeschikt belang zijn en het verkeer daarop van weinig beteekenis is te achten. Deze factor heeft dan ook op de bedrijfsoverschotten veel minder invloed gehad dan de door de conjunctuur geschapen verhoudingen, en mag daarom t. o. van deze gevoeglijk worden verwaarloosd.

Dientengevolge leert het overzicht in welke mate de bedrijfsoverschotten den terugslag van de conjunctuur hebben ondervonden, waaruit kan worden afgeleid hoe de betrokken ondernemingen zich daaraan hebben weten aan te passen.

De hoogconjunctuur begon in Indië in 1919 op te komen na het herstel van het scheepvaartverkeer. Het vervoer nam op de spoor- en tramwegen daardoor zeer toe, inzonderheid dat van reizigers. Een enkele uitzonderd, gaven alle ondernemingen over 1919 betere uitkomsten dan over 1918 te zien.

De eerste helft van 1920 stond geheel in het teken der hoogconjunctuur; daarop volgde in de tweede helft plotseling een scherpe daling in de prijzen der import- en exportgoederen, welke de malaise inluidde, die zich tot op den huidigen dag nog doet gevoelen. Op het vervoer was de kentering in het getij vooreerst niet van invloed. Dit bleef op een tevoren niet aanschouwde wijze toenemen, vooral het reizigersvervoer. De bevolking was door de goede prijzen, welke haar producten oprachten, en de sterk verhoogde loonen tot een groote mate van welvaart geraakt, waarvan toenemende reislust een gewoon verschijnsel is. In die prijzen en loonen kwam door de malaise niet dadelijk verandering, en zolang dit het geval was, kon de bevolking haar reislust bevredigen. Het streven der handelaren om, toen de prijzen gingen dalen, de vroeger tegen hooge prijzen bestelde en intusschen aangevoerde voorraden op te ruimen, werkte weer stimulerend op het goederenvervoer. Dientengevolge heeft het vervoer van de malaise in 1920 niet te lijden gehad, en kwam men zelfs materieel te kort om het, behoorlijk te bedienen. De abnormale stijging der exploitatiekosten, waarop hierboven reeds werd gewezen, begon echter ook in dit jaar.

Niettemin sloten bijna alle particuliere ondernemingen met een grooter bedrijfsoverschot af dan over 1919, terwijl bij de overige de teruggang betrekkelijk gering was. Zij hebben zich dus behoorlijk aan de omstandigheden weten aan te passen. Bij het Staatsbedrijf was dit niet het geval. Dat vertoont een grooten teruggang in de bedrijfsoverschotten, die voor de Javalijnen zelfs ontstellend mag worden genoemd.

De malaise moest op den duur ook op het spoorvervoer overslaan. Zij trof het eerst het reizigersvervoer, dat tegen de tweede helft van 1921 begon

terug te loopen; het goederenvervoer volgde eenige maanden later. De exploitatiekosten bleven daarentegen sterk stijgen. Toch was, gelijk de cijfers uitwijzen, 1921 voor de particuliere lijnen een recordjaar. Bij de Staatslijnen valt weliswaar ook verbetering te constateeren, doch voor het belangrijkste onderdeel, de lijnen op Java, bleef zij tot bescheiden proporties beperkt en verre onder den teruggang, welke het voorafgaande jaar bracht.

De achteruitgang van het vervoer zette zich in 1922 onafgebroken voort, waartoe ook eenigermate moet hebben bijgedragen de concurrentie van autobussen en vrachtauto's, welke in dat jaar begon op te komen. De opbrengsten daalden aanmerkelijk, doch ook de exploitatiekosten daalden, hoofdzakelijk doordat de brandstoffenprijzen sterk terugliepen, echter bij de meeste lijnen in veel geringer mate dan de opbrengsten. Het gevolg was, dat de bedrijfsoverschotten over 1922 in het algemeen belangrijk lager waren dan over 1921 en bij de particuliere ondernemingen meerendeels terugvielen op het peil van 1918 of 1919.

Veel sterker was de achteruitgang bij het Staatsbedrijf. Bij de Javalijnen zakte het bedrijfsoverschot tot een bedrag, dat slechts weinig grooter is dan dat van de Nederl.-Indische Spoorweg-Mij., niettegenstaande het in 1919 nog driemaal grooter was en bedoelde lijnen van den Staat ongeveer viermaal langer zijn dan die der Nederl.-Indische Spoorweg-Mij.

Het particuliere bedrijf is dus het malaisejaar 1922 heel wat voorspoediger doorgekomen dan het Staatsbedrijf. De oorzaak hiervan moet worden gezocht in de meer commercieele tariefpolitiek van het particuliere bedrijf; het heeft er voor gezorgd, dat naarmate de kosten stegen de tarieven werden verhoogd. Het Staatsbedrijf heeft daarentegen de tarieven of onvoldoende verhoogd of te laat, toen de vervoersteruggang zich reeds begon te doen gevoelen.

In aansluiting aan het vorenstaande moge een korte beschouwing volgen betreffende de over 1923 te verwachten bedrijfsoverschotten.

Het vervoer is ook in dit jaar gestadig achteruitgegaan. De opbrengsten zijn in overeenstemming daarmee wederom achteruitgegaan, zij 't ook in mindere mate dan gedurende 1922. Daar staat echter tegenover dat over het algemeen belangrijk op de exploitatiekosten is bezuinigd, doordat de personeelkosten verminderd zijn, zoowel door loonsverlagingen en in-trekking van toeslagen als door inkrimping der personeelsterkte, en de prijzen der verbruiksmaterialen, speciaal die van brandstoffen, sterk zijn gedaald enz. De bedrijfsoverschotten zullen dientengevolge niet veel afwijken van die over 1922. Enkele ondernemingen zullen zelfs een vooruitgang vertoonen. Waarschijn-

lijk zal daartoe ook het Staatsbedrijf behooren, waarbij met forsche hand naar bezuiniging is gestreefd, zoodat wel verwacht mag worden dat het een deel van den teruggang zal inhalen. G. P. J. CASPERSZ.

VERKOOP VAN DJATIHOUT IN GEMENGD BEDRIJF.

Wie ooit iets te maken gehad heeft met de djatihoutpolitiek op Java zal zeker met belangstelling hebben kennis genomen van de onlangs openbaar gemaakte principieele beslissing van de Indische Regeering, waarbij zij zich bereid verklaarde om, indien daarvoor van de zijde van den particulieren houthandel belangstelling bestaat en gegadigden naar het oordeel der Regeering daarvoor in aanmerking komen, over te gaan tot de oprichting van een of meer gemengde bedrijven voor den afzet van 's Lands djatihout.

In deze beslissing, welke ook reeds werd besproken op blad. 31 en 37 van den loopenden jaargang van dit tijdschrift, is een ernstige poging te zien om een oplossing te vinden voor de zeer langdurige en steeds toenemende moeilijkheden waardoor de djatihoutpolitiek zich heeft gekenmerkt, tot schade zoowel voor het Land als voor de particuliere industrie. De Indische Regeering en met name de tegenwoordige Directeur van Landbouw, Nijverheid en Handel, verdient waardeering voor deze eerste energieke poging om voor de lange lijdensgeschiedenis een bevredigende oplossing te vinden.

Men kent de geschiedenis. Vóór de invoering in 1897 van het nieuwe Bosch-Reglement verkreeg de groothandelaar, tevens exploitant, het geheele voor zijn handel benodigde product door aankap uit perceelen, welke hem, volgens met het Gouvernement gesloten contracten, waren toegewezen.

De grondslag van het oude reglement was een splitsing tusschen:

Beheer en toezicht, toevertrouwd aan de zorgen van Gouvernementsambtenaren.

Exploitatie en handel, waarvoor de medewerking van particulieren werd voorgeschreven.

De combinatie tusschen exploitant en groothandelaar bleek daarbij een factor van groote beteekenis, omdat:

1o. de contractant-groothandelaar met zekerheid wist over welke hoeveelheden op stam staand hout hij jaarlijks kon beschikken;

2o. hij meester was van vorm en afmetingen van het hout, dat hij voor zijn afzet noodig had;

3o. ook de kostprijs van het te zijner beschikking staande hout vooruit berekend kon worden;

4o. geen te groote kapitalen behoeften te worden vastgelegd in voorraden.

Aan deze verhouding tusschen Lands- en particuliere bemoeiing werd een einde gemaakt bij de invoering van het nieuwe reglement, hetwelk een geleidelijke inrichting van alle lands-djatibossen tot houtvesterijen voorschreef en de exploitatie der bosschen gaandeweg geheel tot de ambtelijke taak overbracht. Het verband tusschen de exploitatie en den handel werd hiermede verbroken.

De vervreemding van het uit deze Gouvernements-exploitatie verkregen product geschiedt, behoudens onderhandschen verkoop aan eigen diensten, afstand aan dessaweren enz., door:

a. *aanbieding op venduties*, in den vorm van: groote kavelingen (200—600 M.²) uitsluitend bestemd voor den groothandel; kleine en middensoort kavelingen voor den kleinhandel en consument;

b. *aanbieding in den vorm van stapelplaatsleveringen*, omvattende het in één jaar verkregen product uit bepaalde houtvesterijen.

Zoowel bij de eene als bij de andere wijze van verkoop worden limiteerprijzen gesteld, waar beneden geene gunning plaats heeft. Verschil in deze limites voor den groothandel, kleinhandel en consument wordt niet gemaakt.

Waar nog slechts zeer enkele perceelen ter inschrijving worden aangeboden is thans ook de groothandel vrijwel uitsluitend op een der beide hiervoor aangegeven wijzen van verkoop aangewezen.

De doorvoering en toepassing van dit stelsel hebben in den loop der jaren tot groote wrijving aanleiding gegeven, hetgeen geen verwondering kan wekken, als men bedenkt dat enerzijds het Boschwezen, uitgesproken of onuitgesproken, als einddoel voor oogden had op den duur niet alleen de productie, maar ook den geheelen handel (distributie en export) aan zich te trekken, anderzijds de houtgroothandel ernstig bezwaar had, om zich goedschiks aan dit opruimingsproces te onderwerpen en alle krachten inspande om zich staande te houden, in zijn met groote bekwaamheid opgebouwd bedrijf.

Werden de bezwaren van het nieuwe stelsel minder pijnlijk gevoeld zoolang de markt zich in stijgende lijn bleef bewegen, geheel anders werden de gevolgen toen in 1921 een sterke prijsdaling intrad. Door het kunstmatig hooghouden der limites, door de gelijkstelling van deze limites voor groothandel, kleinhandel en consument, en door het geheel gemis aan zeggenschap over den vorm van het product, werd het voor den groothandel onmogelijk zich van grondstof voor zijn bedrijf te voorzien. Het gevolg is geweest dat de inschrijvingen op stapelplaatsleveringen mislukten en dat vrijwel al het in den vorm van groote kavelingen aangeboden product onverkocht bleef.

Geen product meer ter beschikking krijgend, kon het niet anders, of de groothandel zag zijn omzetten sterk verminderen en zijn financiële resultaten steeds slechter worden. De eens zoo levendige export van djatihout daalde van een gemiddeld cijfer van 51.948 M³. in de tienjarige periode 1905—1914 tot slechts 3.311 M³. in 1922.

Voor het Gouvernement had de wijziging in de markt-positie in 1921 eveneens nadeelige gevolgen. In de eerste jaren na den wereldoorlog was de vraag op Java zelf zoo groot, dat iedere hoeveelheid voor goeden prijs plaatsing vond. Velen verkeerden in de meening dat men den groothandel en den export niet meer noodig had. Toen echter ook op Java de vraag verminderde en er van den groothandel bij het gevolgde systeem van verkoop om de boven aangegeven redenen geen steun verwacht kon worden, bleef het Gouvernement met groote voorraden hout, welke niet verkocht konden worden, zitten. Dit leidde tot inkrimping van den kap, welke tijdelijke maatregel een sterke toeneming der productiekosten ten gevolge had. De financiële resultaten van het Gouvernementsboschbedrijf werden door een en ander zeer ongunstig beïnvloed.

Het geheele organisme is dus ontwricht en het is in hooge mate belangwekkend de uiteenzetting te lezen, die de Directeur van Landbouw, Nijverheid en Handel daaromtrent geeft in zijn onlangs openbaar gemaakte nota, belangwekkend vooral, omdat er uit blijkt, hoezeer deze Departementschef er zich reenschap van geeft, dat grootere afzet van djatihout in het binnenland niet alleen onmogelijk, maar vooral ook oneconomisch is, en dat dus alle krachten gericht moeten worden op het bevorderen van een herleving van den uitvoer. Belangwekkend ook om de erkenning, dat men er met halve middelen, zooals van andere zijde werden aanbevolen, niet komt, hetgeen de ervaring van de laatste vijftien jaren ruimschoots geleerd heeft.

Zoo is de Directeur gekomen tot een geheel nieuw denkbeeld: de vorming van een gemengd bedrijf voor den handel in djatihout. Het beginsel dat het Gouvernement de eenige producent van djatihout is, blijft onaangetast. Daarnaast wordt als vaststaand aangenomen, dat de Regeering het voortbestaan van een groothandel in hout als een algemeen belang beschouwt en harerzijds wil medewerken, om dezen groothandel voldoende bestaansvoorwaarden te bieden. „Het Gouvernement”, zegt de Directeur, „als groot

houtbezitter produceert groote houtmassa's, voor den geregelden afzet waarvan, inzonderheid naar het buitenland, de medewerking van den groothandel onmisbaar is. Aan den anderen kant staat de houthandel, die volkomen aangewezen is op den monopolist-producent van djathout, het Gouvernement. Wanneer beiden zaken willen doen, moeten zij elkander vinden."

De belangen, welke bij die samenwerking tot hun recht moeten komen, zijn:

I. *Van het Gouvernement.* (Boschwezen):

a. het behoud van volledige zeggenschap omtrent de bedrijfsplannen en de uitvoering van deze in de Gouvernementsbosschen;

b. regelmatig en grooter afzet van de productie, welke o.m. bereikt wordt door meerderen export;

c. bij afstand van product op langeren termijn een evenredig aandeel in de winst.

II. *Van den Houthandel:*

a. beschikking over houtvoorraden op langen termijn;

b. zeggenschap over den vorm, waarin het product wordt aangemaakt;

c. opheffing van de noodzakelijkheid om als basis voor den exporthandel groote hoeveelheden bekapt hout aan te houden;

d. verkrijging van het product tegen een groot-handelsprijs, die bij distributie en verkoop nog een winstmarge laat.

Het „gemengde bedrijf”, in een vorm als hieronder in het kort wordt weergegeven, biedt gelegenheid tot combineering dezer belangen.

De grondslagen waarop deze gemengde bedrijven eventueel zullen worden afgesloten zijn de volgende:

1o. de houthandel wordt overgelaten aan een particuliere maatschappij, waaraan door het Gouvernement hout op langen termijn wordt afgestaan.

2. Alle werkzaamheden, als kappen, sleepen enz. tot aan de stapelplaats geschieden, als tot dusver, in de houtvesterijen door het personeel van het Boschwezen waarbij de daarvoor vastgestelde bedrijfsplannen gevolgd worden. De kosten dezer werkzaamheden worden verrekend.

3. De vorm waarin het hout bekapt wordt, wordt in overleg met den Dienst van het Boschwezen door de handelmaatschappij aangegeven. Bij verschil van meening beslist de Directeur van Landbouw.

4. Het Gouvernement ontvangt naast de sub 2 genoemde vergoeding der kosten, alvorens tot eenige winstuitkeering aan gewone aandeelhouders wordt overgegaan, een cumulatief preferent dividend, en voorts na uitkeering van een nader vast te stellen dividend op de gewone aandelen, een aandeel in de alsdan eventueel resteerende overwinst.

Het Gouvernement eischt bovendien een volledige controle op de wijze van vaststelling der winst, en daarvoor een overwegenden zeggenschap in de particuliere maatschappij.

Bij deze grondslagen is, naar het wil voorkomen, op gelukkige wijze gestreefd naar verzoening van de zeer uiteenlopende belangen van de beide partijen. Gaat men de verdere uitwerking na, dan is de indruk, dat het risico grooter is aan den kant van den houthandel dan bij het Gouvernement. Immers in de meer-angehaalde nota leest men:

„Aangenomen is, dat vóór dat de oorspronkelijke aandeelhouders in het gemengd bedrijf dividend zullen ontvangen, het Gouvernement voor zijn hout een bedrag ontvangen moet, gelijkstaande aan hetgeen het Gouvernement daarvoor gekregen zou hebben bij verkoop op de tot dusverre gebruikelijke wijze. Dat dus in de eerste plaats het Gouvernement ontvangt de oogstkosten plus het verschil tusschen oogstkosten en gebruikelijken verkoopprijs, welk verschil de waarde van het hout op stam tegenwoordigt, dat daarna het particuliere kapitaal een niet cumulatief dividend, b.v. 7½ pCt., ontvangt en dat de overwinst gedeeld wordt. Bij de deeling van die overwinst ontvangt het Gouvernement aanvankelijk 60 pCt.

en zoodra op de gewone aandelen 15 pCt. dividend uitgekeerd is, zelfs 75 pCt. van de winst.”

Ware het niet dat de „gebruikelijke verkoopprijs” onder de tegenwoordige omstandigheden laag is en onveranderd zal blijven gelden voor den duur van het contract, terwijl te verwachten is, dat het gemengd bedrijf er in slagen zal een betere markt te maken, men zou zich kunnen afvragen hoe de houthandelmeent, bij dezen opzet geld te kunnen verdienen. Ook omdat de handel de verplichting op zich neemt, de vastgestelde hoeveelheid hout voor den geheelen contractsduur jaar voor jaar af te nemen en te betalen. Er staat intusschen tegenover het verkrijgen van een vaste basis voor het bedrijf, en dit is een zoo alles overheerschend belang, dat daartegen vele bezwaren moeten wegvallen.

In het reeds aangehaald artikel van Ir. Groothoff op bladz. 31 van den loopenden jaargang zijn tegen den opzet der gemengde bedrijven verschillende bezwaren aangevoerd. Hij meent, dat men daarmede op weg is naar een djathout-trust op Java en dat onvermijdelijk de groothouthandel onder leiding en overwegenden zeggenschap van het Gouvernement monopoliseerd zal worden. Voorts vreest hij, dat de manipuleering van den houthandel van Regeeringswege o.a. bij de regeling van prijzen, de verdeling van afzetgebieden en de levering aan overheidsdiensten en bedrijven, tot groote moeilijkheden zal aanleiding geven, ook omdat de Regeering personen, van wie de leiding moet uitgaan, niet voldoende deskundig zijn. Het geheele plan moet al verder, volgens den heer Groothoff, spoedig uitloopen op een hout-trust, alleen al omdat vrije concurrentie tusschen verschillende gemengde bedrijven en tusschen deze en het Boschwezen (venduties) ondenkbaar en ontoelaatbaar is. Aan houthandelaren, die afzijdig willen blijven, zal het bestaan onmogelijk gemaakt worden.

Het komt mij voor, dat de schrijver de zaak te donker inziet. Het ligt, voor zoover uit de voorhanden gegevens is vast te stellen, niet in de bedoeling dat de Regeeringsbemoeienis zich zal uitstrekken tot het eigenlijke verkoopbedrijf. De Regeering wijst de meerderheid der leden van den Raad van Commissarissen aan en is daardoor verzekerd van zeggenschap in de vennootschap. Maar het dagelijksch beheer, de eigenlijke bedrijfsvoering, berust bij de Directie en het ligt, voor zoover blijkt, allerminst in de bedoeling, dat de Overheid zich daarmede zal bemoeien. Zij zou dit trouwens niet kunnen doen, zonder al het voordeel, dat zij van het gemengd bedrijf verwacht, in gevaar te brengen. De Raad van Commissarissen zal zich, als in elke vennootschap, meer hebben bezig te houden met de groote lijnen, en in dit speciale geval zal zijn taak voor de Regeering vooral beteekenis hebben ten opzichte van de winstberekening en -verdeling.

Ook de vrees voor een houttrust schijnt ongegrond. Indien de Regeering met méér dan één concern (er zijn tot dusver drie gegadigden) een gemengd bedrijf vormt, zal zij in even zoovele vennootschappen aandeelhouder zijn, wat op zichzelf evenmin zonderling zou wezen als dat de Regeering naast het gemengde Billiton-bedrijf, ook in een gemengd Singkep-bedrijf deelnam, of naast de N.I.A.M. een of meer andere gemengde oliebedrijven oprichtte.

En waarom zouden de verschillende gemengde houthandelbedrijven niet onderling kunnen concurreren? Dergelijke concurrentie heeft tusschen de op Java werkzame houthandelmaatschappijen altijd bestaan zonder een beletsel te vormen voor haar bloei en het is niet in te zien, waarom dit zou moeten veranderen door het enkele feit, dat het Gouvernement houder wordt van preferente aandelen in die maatschappijen en daarenboven recht verkrijgt op een deel van de overwinst.

Evenmin behoeft vrees te bestaan dat de houthandelaren die zich afzijdig willen houden of tot een gemengd bedrijf niet worden toegelaten, hun bedrijf

zouden zien te gronde gaan. Zij zullen toch niet tegenover zich zien een gemonopoliseerd Overheidsbedrijf, waartegen zij machteloos zijn, maar enkel dezelfde mededingers, die zij altijd om zich heen gekend hebben en voor wie een „monopolistische prijszetting”, als waarvan de heer Groothoff gewaagt, onmogelijk is, gezien het feit, dat de prijs van Java-djati niet eigen-dunkelijk kan worden vastgesteld, doch zich regelt eenerzijds naar dien van de concurrerende houtsoorten van Moulmein, Rangoon en Bangkok, anderzijds naar den prijs van concurrerende houtsoorten uit het binnenland. Men houde daarbij in het oog, dat het de bedoeling is aan gemengde bedrijven slechts ten allerhoogste de helft van de djatihoutproductie af te staan, terwijl de overige houtvoorraden op de tot dusver gebruikelijke wijze zullen verkocht worden, waarbij gestreefd zal worden naar het aanbrengen van verbeteringen en tegemoetkomingen aan den houthandel, met name wat de stapelplaatsleveringen en de groote kavelingen betreft.

Alles bijeen genomen schijnt het mij toe, dat met het ontworpen gemengd bedrijf in goed vertrouwen een proef kan gewaagd worden. Dit sluit uiteraard niet in, dat tegen den opzet niets zou zijn aan te voeren: zoo zou men met grond kunnen wenschen, dat het bedrijf zich niet beperkte tot den handel alleen, doch ook de productie, d.i. de exploitatie der bosschen omvatte. Het is evenwel duidelijk, dat dit op grond van bestaande verhoudingen en opvattingen thans niet te bereiken is. Daarom verdient het aanbeveling de zaak door te zetten op den thans gevonden grondslag en dit liefst zoo spoedig mogelijk.

Veel zal daarbij afhangen van de medewerking van den dienst van het Boschwezen en gehoopt mag worden, dat Deze niet zal ontbreken. Immers het eenige wat het Boschwezen zich ten slotte moet laten gevallen is, dat voor zooveel aangaat de bosschen in gemengd bedrijf, aan de leiding van dit bedrijf zeggenschap toekomt over den vorm, waarin het product wordt aangemaakt. Maar deze eisch van den houthandel is in zichzelf zoo logisch, eigenlijk zoo vanzelfsprekend, dat van verstandige mannen niet kan verwacht worden, dat zij den strijd daartegen onnoodig zullen verlengen.

V. D. HOUVEN V. OORDT.

25 Januari 1924.

DE RIJKSMIDDELEN.

In dit nummer treft men aan het gebruikelijke overzicht van de opbrengst der Rijksmiddelen over de maand Januari 1924, vergeleken met de overeenkomstige cijfers van Januari 1923.

De gewone middelen brachten in de afgelopen maand f 35.965.264 op tegen f 37.658.140 in Januari 1923 en vertoonden mitsdien een achteruitgang van f 1.692.876. De totale opbrengst in de afgelopen maand overtrof evenwel de raming met een bedrag van f 2.887.181.

In vergelijking met de overeenkomstige maand van het vorig jaar vertoonden in Januari 1924 de grondbelasting, de vermogensbelasting, de gedistilleerd- en de bieraccijns, de zegel- en de registratierechten een hooger opbrengstcijfer. Daarentegen brachten minder op de overige directe belastingen, de suiker-, de wijn-, de zout-, de geslacht- en de tabaksaccijns, de successierechten, de invoerrechten, de statistiekrechten en de loodsgelden.

De grondbelasting bracht aanmerkelijk meer op dan het vorig jaar als gevolg van het inhalen van achterstand. Tegenover een opbrengst van f 688.056 in Januari 1923 staat in de afgelopen maand een ontvangst van f 1.622.700, alzoo een vooruitgang van f 934.644. Ook de raming ad f 1.563.250 werd (met een bedrag van f 59.450) overschreden.

Leverde de personeele belasting slechts een bedrag ad f 17.909 minder op dan in de overeenkomstige maand van het vorige jaar, anders staat het met de ontvangsten uit de inkomstenbelasting, die van f 10.850.898 tot f 9.158.794 terugliepen. Bij verge-

lijking van de ontvangsten uit deze belasting over de maanden Januari van 1923 en 1924, worde er op gewezen, dat de bedragen zich als volgt over de verschillende dienstjaren splitsen:

	Januari 1923	Januari 1924
1920/21	f 140.675	f 39.474
1921/22	„ 3.863.816	„ 619.028
1922/23	„ 6.855.440	„ 2.902.416
1923/24	—	„ 5.597.882

Tegenover den teruggang in vergelijking met de opbrengst in Januari 1923 staat evenwel een voordeelig verschil met de raming ad f 2.492.134.

Traag vloeide de dividend- en tantiëmebelasting: slechts een bedrag ad f 370.676 kwam binnen tegen f 637.031 in de eerste maand van het vorig jaar. Hoe sterk de ontvangsten uit dit middel dalen, blijkt wel uit het feit dat de maanden Januari van de jaren 1920, 1921 en 1922 respectievelijk opleverden f 2 miljoen, f 2.4 miljoen en f 1.1 miljoen, tegen welke cijfers de opbrengst in de afgelopen maand wel scherp afsteekt.

In tegenstelling met het vorig jaar, toen de vermogensbelasting iedere maand minder opleverde dan de overeenkomende maand van 1922, bracht dit middel in de afgelopen maand f 10.948 meer op dan in Januari 1923. Met ruim 3 ton bleef echter de opbrengst bij de raming ten achter.

Wat de accijnzen betreft, zij opgemerkt, dat de suikeraccijns met een bedrag van f 293.680 verminderde, maar toch nog ruim 2 ton boven de raming bleef. De wijnaccijns bracht f 8990 minder op, doch de gedistilleerdaccijns leverde voor de schatkist eene meerdere opbrengst van f 344.847 op; deze vermeerdering van den gedistilleerdaccijns staat waarschijnlijk in verband met vermindering van fraude.

De zout- en de geslachtaccijns namen onderscheidenlijk af met f 45.570 en f 106.623. Voor deze verminderingen is geen bijzondere reden op te geven. De bieraccijns ging met een grooten sprong vooruit: tegenover een opbrengst van f 281.513 in Januari 1923 staat in de afgelopen maand eene opbrengst van f 506.494, wat wellicht voor een deel het gevolg is van den aanmaak van groote voorraden in verband met de aangekondigde verhooging van den accijns. De tabaksaccijns bracht f 860.185 minder op, waarbij echter wel rekening moet worden gehouden met het feit, dat in Januari 1923 voor een vrij belangrijk bedrag betaald moest worden aan zegels voor bij kleinhandelaren voorhanden voorraden.

De zegel- en de registratierechten namen onderscheidenlijk toe met f 369.883 en f 248.870. Hierbij is op te merken, dat ten vorigen jare in de opbrengst van de zegelrechten was begrepen een bedrag ad f 271.805 aan beursbelasting, terwijl de opbrengst van de afgelopen maand een bedrag ad f 438.734 aan beursbelasting bevat. Een bewijs, dat de handel ter beurze iets toeneemt.

De middelen, die verband houden met de handelsconjunctuur, vloeiden de afgelopen maand traag. De invoerrechten liepen achteruit met f 178.281, de statistiekrechten met f 27.935, en de loodsgelden met f 15.763.

Ten slotte zij nog vermeld, dat de belasting op gouden en zilveren werken met f 2821 verminderde, dat de Domeinen f 67.321 minder opbrachten en dat tegenover een opbrengst van het recht op de mijnen van f 75.146 in Januari 1923 in de afgelopen maand eene opbrengst ad f 716 staat. Dit laatste verschil is te wijten aan toevallige omstandigheden.

De inkomsten ten bate van het „Leeningsfonds 1914” bedroegen in de afgelopen maand f 8.048.591 (raming rond f 7.356.000). De oorlogswinstbelasting bracht nog f 273.682 op.

Tot ons leedwezen noodzaakt ruimtegebrek ons, het zesde artikel van Dr. S. Millner over „De economische ontwikkeling van Sovjet-Rusland” een week te doen overstaan.

BUITENLANDSCHE MEDEWERKING.

VIER JAREN GESCHIEDENIS VAN HET BRITSCHE-INDISCHE GELDWEZEN.

Dr. T. E. Gregory te Londen schrijft ons:

De publicatie van de belangrijke rede van Sir Basil Blackett, thans financieel Secretaris der Indische Regeering en vroeger in dezelfde functie bij de Britsche schatkist, over de toekomstige geldpolitiek van de Indische Regeering in het Februari-nummer van het „Bankers' Magazine”, geeft mij aanleiding eens na te gaan, wat met betrekking tot de Rupee gebeurd is sinds het ongelukkige experiment met het muntwezen, dat in 1920 plaats vond. In herinnering mag worden gebracht, dat in 1919 de Britsche Regeering een Commissie van onderzoek in het leven riep, welke gewoonlijk de Babington-Smith Commission genoemd wordt, ten einde te rapporteeren over de toekomstige geldpolitiek van Britsch-Indië. Sterk beïnvloed door het feit, dat toentertijd de hoge zilverprijs en het hoge prijsniveau in West-Europa blijvend schenen te zullen zijn, beval de Commissie het voortzetten van de goud-exchange-standaard-politiek aan, met dien verstande, dat de Rupee zou worden gefixeerd op 10 rupee per gouden Pond, d.w.z. dat 1 rupee gelijk zou zijn aan 11.30016 grains fijn goud. Waar is, dat de Commissie in par. 51 van haar verslag erop wees, dat deze politiek was gebaseerd op de veronderstelling, dat de hoge prijzen buiten Indië blijvend zouden zijn, terwijl zij voorts betoogde, dat de door haar voorgestane politiek herziening zou behoeven, indien de wereldprijzen zouden dalen. Zij werd echter, niettegenstaande waakzaamheid voorloopig nog zeer noodzakelijk was, in Februari 1920 reeds officieel aangevaard, aangezien de Engelsche Secretary of State for India toen aankondigde, dat voortaan de koers van de Rupee 2/- zou bedragen en dat op den duur goud in Britsch-Indië wettig betaalmiddel zou worden, in de verhouding van 10 rupee per Pond en dat verder, zoodra de noodzakelijke wijzigingen in de wetgeving plaats zouden hebben gevonden, de belemmeringen, waaraan de goudinvoer in Britsch-Indië was onderworpen, zouden worden opgeheven.

Op genoemd tijdstip was de zilveruitvoer uit Indië nog verboden en het gevolg was, dat de waarde van de zilveren Rupee in werkelijkheid niet werd bepaald door de waarde van het zilver op de goudmarkt, doch door de koopkracht, welke de Rupee, hetzij de zilveren of de papieren, in het algemeen had. Met andere woorden geleek de toestand van het Britsch-Indische muntwezen op dien van het Engelsche, waarbij 113 grains goud in den vorm van een sovereign minder koopkracht hebben dan 113 grains fijn goud, aangezien de bezitter van sovereigns het alleen voor munt en niet voor metaaldoeleinden kan aanwenden. Derhalve zou iedere daling in de wereldprijzen, doordat zij de koopkrachtpariteit tusschen Britsch-Indië en de rest van de wereld wijzigde, de politiek, gericht op een koers van de Rupee, hooger dan 2 papieren shillings, onmogelijk maken. Indien de Indische Regeering het zilveruitvoerverbod ophief, hetgeen in Juli 1920 plaats vond, zou de werkelijke benedengrens van de waarde van het Indische geld de goud- of sterlingwaarde van het zilver zijn. De bovengrens van de waarde van de Rupee in goud of sterling uitgedrukt zou afhangen van de vraag, of de beperking van de Indische circulatie op de juiste wijze vond.

De Indische crisis van 1920 nam den vorm aan van een vraagsurplus naar remises uit Britsch-Indië en een zoodanige „drain” op de „gold standard reserve funds” te Londen, dat in September 1920 de Britsch-Indische Regeering besloot, zich geheel van de wisselmarkt terug te trekken. Bijgevolg zou, behalve in zoverre de Britsch-Indische Regeering bereid was den werkelijken omvang der circulatie te beperken, de Indische koers met den sterlingprijs van het zilver fluctueeren, totdat de totale rupee-circulatie tot een zoodanig niveau zou zijn teruggebracht, dat de zil-

veren munt in Britsch-Indië weder een zeldzaamheids-waarde zou verkrijgen en de wisselkoers opnieuw zou gaan stijgen.

Wat is nu in werkelijkheid gebeurd?

De feiten toonen aan, dat de koers van de Rupee in pence uitgedrukt in December 1920 boven de metaalwaarde van rupees begon uit te stijgen. De werkelijke fluctuaties in den koers van de Rupee zijn sinds dien tijd zeer bescheiden geweest. Indien men 1922 en 1923 in oogenschouw neemt, zijn de hoogste en laagste koersen:

	1922	1923
Hoogste	1/4-9/32	1/5-5/16
Laagste	1/3-5/32	1/3-21/32

Wanneer men het beloop van den koers en het verschil tusschen hoogste en laagste koersen in aanmerking neemt, blijkt, dat hij sinds April 1922 tot het begin van dit jaar een bijna ononderbroken neiging tot stijging heeft vertoond, terwijl de metaalwaarde van de Rupee zich bijna voortdurend gedurende dezelfde periode in dalende richting heeft bewogen, hoewel op het einde van 1922 en in het begin van 1923 de daling in de zilverwaarde gedurende zekeren tijd de tendentie had veel aanzienlijker te zijn dan de schommelingen van den wisselkoers.

Twee vragen rijzen nu. In de eerste plaats, wat de werkelijke geldpolitiek van de Britsch-Indische Regeering geweest is sinds de mislukking van de officieele politiek van 1920 en in de tweede plaats, welke politiek de Britsch-Indische Regeering in de toekomst zal moeten voeren. Deze tweede vraag laat slechts de keuze tusschen twee mogelijkheden, nl. stabilisatie op 1/4 d., nl. den vóór-oorlogsch koers, of het laten voortbestaan van een schommelenden wisselkoers, zooveel mogelijk vergezeld gaande van stabilisatie van het binnenlandsche prijsniveau. Wij vinden hier in wezen de keuze, waarvoor de heer Keynes onlangs het Britsche publiek heeft gesteld.

Wat nu de geschiedenis van de Indische geldpolitiek sinds het einde van 1920 aangaat schijnen de volgende punten het meest vermeldenswaard.

1. De Indische Regeering heeft de methode, te Londen „Indian Council Bills” aan te bieden, ten einde de Rupee tusschen bepaalde grenzen te stabiliseeren, niet toegepast. Het aanbod van wissels, voor zoverre het al heeft plaats gevonden, is uitsluitend bepaald geweest door de behoefte der Britsch-Indische Regeering aan tegoed in Londen en door de in Britsch-Indië beschikbare saldi, waaruit de koper van „Council bills” wordt voldaan. Gedurende een deel van den tijd hebben zelfs in het geheel geen verkoopen van wissels plaats gevonden. Zoo stond bijv. de verkoop gedurende het geheel fiscale jaar 1921/22 (van 1 April tot 31 Maart) stil. Hervat werd hij in Januari 1923 en in Februari van hetzelfde jaar weder gestaakt. In het fiscale jaar 1923/24 werden de verkoopen hervat in Mei, doch bij voortdurende onderbroken en zelfs wanneer de inschrijving werd opgesteld, accepteerde de Regeering niet altijd alle biedingen. Deze politiek van voortdurende onderbreking zou voor de financieele politiek van de Britsch-Indische Regeering zeer hinderlijk zijn geweest, indien niet de vóór-oorlogsch gewoonte, door verkoop van „Council bills” den wisselkoers te stabiliseeren en te verhinderen, dat het maximum van 1/4-1/8 per rupee werd overschreden, was vervangen door de politiek, goud uit de „paper currency reserve” in Britsch-Indië tegen den koers van den dag te verkoopen tegen Sterling te Londen en verder door de Imperial Bank of India op te dragen in Britsch-Indië sterlingwissels voor rekening der Regeering te koopen. Terwijl aldus voor den oorlog de Britsch-Indische Regeering Rupees te Londen tegen Sterling te Londen verkocht en Sterling in Britsch-Indië tegen Rupees in Britsch-Indië, heeft zij sinds 1921/22 haar gedragslijn gewijzigd en afwisselend Sterling te Londen en in Britsch-Indië gekocht.

2. Hoofdbezigheid der Britsch-Indische Regeering

was echter niet het hanteeren van het remise-stelsel, als wel haar politiek ten aanzien van het Indische papiergeld. Nog afgezien van de herschatting van de dekking van het Indische papiergeld, voorzover deze uit Sterling-„securities” of goud bestond, in de verhouding van 10, inplaats van 15 Rupees per Pond, hetgeen natuurlijk de schepping van een zeker bedrag nieuwe papieren dekking medebracht, ten einde het evenwicht te herstellen, heeft de Regeering zich gesteld gezien voor het vraagstuk van de beperking van de totale biljettenemissie en van de samenstelling der metallieke en fiduciaire gedeelten van de dekking der biljetten. De voornaamste pogingen om dit vraagstuk op te lossen, zijn twee in getal. De eerste was de Paper Currency Act van September 1920. Hierin werd bepaald, dat de permanente politiek der Britsch-Indische Regeering ten aanzien van het papiergeld zou zijn gebaseerd op een metallieke dekking van minstens 50 pCt. Te zelfder tijd werd de hoeveelheid gouden munt en muntmateriaal van de „paper currency reserve”, welke buiten Britsch-Indië mocht worden aangehouden, beperkt tot 5 crores, d.i. 50 miljoen Rupees. De dekking mocht voor niet meer dan 20 crores uit Britsch-Indische „securities” bestaan en die, welke berusten onder den Secretary of State for India te Londen, mochten nooit een langer looptijd hebben dan een jaar na den datum, waarop zij in de „reserve” werden opgenomen. Doch dit was slechts de permanente politiek. In den overgangstijd zou zij gebaseerd zijn op het beginsel, dat de Britsch-Indische „Government securities” in de dekking 85 crores, dus 850 miljoen Rupees, niet mochten overtreffen. Te zelfder tijd werd een belangrijk nieuw beginsel geformuleerd in de bepaling, dat 5 crores Rupeebiljetten konden worden uitgegeven tegen exportwissels, welke binnen 90 dagen vervielen.

Deze wet is geamendeerd bij Act 10 of 1923, die voorziet in een nieuw permanent plan op de volgende grondslagen. De metallieke reserve blijft op 50 pCt. van de totale circulatie bepaald en niet meer dan 50 miljoen Rupees mogen in den vorm van munt- en muntmateriaal in het Vereenigd Koninkrijk worden aangehouden. Het maximum bedrag aan Britsch-Indische „Government Securities”, mag 200 miljoen Rupees niet overschrijden en gedurende de overgangsperiode, voordat het permanente plan in werking treedt, mag het 850 miljoen niet te boven gaan, terwijl zoolang de zgn. „created securities” 120 miljoen Rupees overtreffen, de rente, welke op alle „securities” wordt gemaakt, vanaf den 1sten April 1923 moet worden aangewend om het bedrag dezer „created securities” tot een maximum van 120 miljoen te reduceren. Deze „created securities” kregen een plaats in de dekking, gedeeltelijk om het sterling-papier, dat vroeger te Londen werd gehouden te vervangen en ten deele om het deficit aan te vullen, dat ontstaan was als gevolg van de herschatting der sterlingdekking; hun totaal zou natuurlijk aanzienlijk verlaagd worden, indien de waarde van de Rupee opnieuw zou

worden gesteld op 15 inplaats van, gelijk thans het geval is, op 10 per £.

In 1923 werd voorts de politiek, ook exportwissels in de fiduciaire dekking op te nemen, uitgebreid, in zoverre het maximum hiervan thans bij de wet van Augustus 1923 op 120 miljoen is gesteld.

De bewegingen van de dekking van het papiergeld gedurende de laatste jaren blijken uit onderstaande tabel.

Met dit al is de vraag van de toekomstige politiek, welke de Regeering van Britsch-Indië zal voeren, nog niet onderzocht. Zij wenscht op het oogenblik niets anders dan het Indische prijsniveau zooveel mogelijk te stabiliseeren. De redevoering van Sir Basil Blackett, waarnaar ik in het begin verwees, is niets anders dan een krachtig betoog tegen een politiek van wisselkoersstabilisatie op het huidig oogenblik. Hij wijst erop, dat, wordt de Rupee gestabiliseerd, hetzij in goud, hetzij in Sterling, zeer belangrijke moeilijkheden en gevaren rijzen. Stabiliseert men de Rupee op den huidige koers van 1 Sh. 4 dan zal, aangezien de wisselkoers neiging vertoont boven 1/4 te stijgen, het onmiddellijk effect inflatie in Indië zijn, ten einde de pariteit te kunnen handhaven. Indien aan den anderen kant de Britsche Regeering de Cunliffe politiek tot haar logisch slot doorvoert en hier te lande blijft defleeren, zal Indië moeten volgen. Stabiliseert men op goudbasis, dan wordt Britsch-Indië aan de genade van den Federal Reserve Board overgeléverd. Onder deze omstandigheden meent Sir Basil Blackett, dat voor het huidig oogenblik in ieder geval een politiek van „laissez faire” moet worden gevoerd.

T. E. GREGORY.

AANTEKENINGEN.

Internationale Credit Compagnie. — Dezer dagen werd bericht, dat thans het bij de oprichting van de Nederlandsche Accept-Maatschappij¹⁾ reeds vermelde voornemen, om daarnaast op internationale basis nog een andere credietinstelling in het leven te roepen, op het punt staat verzevenlijkt te worden door de oprichting van de Internationale Credit Compagnie, met een kapitaal van f 20.000.000, waarvan f 11.000.000 is geplaatst en volgestort.

Onder leiding van de Nederlandsche Handel-Maatschappij nemen de volgende instellingen en firma's daaraan deel:

de heeren Kleinwort Sons & Co., te Londen;
de Westminster Bank Ltd., te Londen;
de Nederlandsche Handel-Maatschappij;
de Rotterdamsche Bankvereeniging;
de heeren Pierson & Co.;
de heeren Mendelssohn & Co., Amsterdam;
de Deutsche Bank, filiaal Amsterdam, als gemachtigde van de Deutsche Bank te Berlijn;
de Handelsmaatschappij H. Albert de Bary & Co.,

¹⁾ Verg. pag. 112 in het nummer van 30 Jan. jl.

Dekking van het papiergeld in Lakhs (1 Lakh = 100.000 Rupees).

Datum	Totale circulatie	Munt- en Muntmateriaal.					Securities	
		In Britsch-Indië			In Engeland	In transit	In Britsch-Indië	In Engeland
		Zilveren munt	Gouden munt- en muntmateriaal	Zilveren munt in aanmaak	Gouden munt- en muntmateriaal	Gouden munt- en muntmateriaal		
31 Maart 1920	17452,5	3321,9	4436,5 ²⁾	663,3	—	344,7 ²⁾	1958,5 ¹⁾	6727,5 ²⁾
31 „ 1921	16615,7	6142,1	2417,1 ²⁾	414,5	—	—	6807,2 ¹⁾	834,8 ²⁾
31 „ 1922	17476,5	7296,2	2431,9 ²⁾	455,7	—	—	6507,9 ¹⁾	584,7 ²⁾
31 „ 1923	17470,1	8249,7	2431,9 ²⁾	455,7	—	—	5748,1 ¹⁾	584,8 ²⁾

¹⁾ Met inbegrip van Britsch-Indische Schatkistbiljetten in 1920 ten bedrage van 1009,0 Lakhs Rupees.

„ „ „ „ „ „ 1921 „ „ „ 6126,0 „ „ „ „ „ „ „ 1922 „ „ „ 5789,0 „ „ „ „ „ „ „ 1923 „ „ „ 4965,0 „ „ „

²⁾ Omgerekend tegen 15 Rupees per £ of 1 R. = 7,53344 grain fijn goud.

³⁾ „ „ „ 10 „ „ £ „ 1 R. = 11,30016 „ „ „

als gemachtigde van de Direction der Disconto-Gesellschaft te Berlijn;

de heeren Proehl & Gutmann, als gemachtigden van de Dresdner Bank te Berlijn;

de Schweizerischer Bankverein te Bazel;

de Skandinaviska Kreditaktiebolaget te Stockholm.

Ieder der bovengenoemde deelhebbers wordt in den Raad van Beheer vertegenwoordigd.

Het presidium van dezen Raad bestaat uit de heeren: dr. C. J. K. van Aalst, president der Nederlandsche Handel-Maatschappij; Sir Alexander Kleinwort Bart., beheerend vennoot der firma Kleinwort Sons & Co.; dr. F. Mannheimer, beheerend vennoot der firma's Mendelssohn & Co., Amsterdam en Berlijn; A. Dreyfus, directeur van den Schweizerischer Bankverein; O. Rydbeck, directeur der Skandinaviska Kreditaktiebolaget.

Het doel der vennootschap is het op internationale basis financieren van handelstransacties en het verlenen van crediten, het accepteren en disconteerden van wissels en alles wat met een en ander in verband staat.

Naar aanleiding van het bovenstaande merkt de „Times” niet zonder spijtigheid op, dat Amsterdam moeite schijnt te doen, vermaardheid op internationaal financieel gebied te verkrijgen. De voornaamste redenen, waarom dit instituut en zijn internationale voorganger te Amsterdam zijn gevestigd, i.p.v. te Londen, zijn volgens het blad, dat de Nederlandsche banken in belangrijke omvang geïnteresseerd zijn bij de Deutsche industrie en er nauwe zakenrelaties bestaan tusschen de Nederlandsche en Deutsche banken, waardoor vestiging te Amsterdam vele gemakken bood.

In het „Hbld.” lezen wij, dat het adres der nieuwe instelling voorloopig zal zijn ten kantore der Nederlandsche Handel-Maatschappij. De reeds eerder opgerichte Nederlandsche Accept Maatschappij blijft, zooals uit het bovenstaande blijkt, naast de nieuwe instelling en geheel los van deze bestaan, daar de Nederlandsche Accept Maatschappij — naar het blad verneemt — zich speciaal onledig zal houden met het verlenen van guldenscreditien, naar te verwachten is meerendeels van matigen omvang, terwijl daarentegen de Internationale Credit Compagnie het verlenen van grootere crediten in verschillende valuta's aan groote bedrijven beoogt, zoowel ter financiering van grondstoffen als voor andere doeleinden, in den regel voor 3 maanden, zoo noodig voor zes maanden of langer.

De Russische graanuitvoer gedurende October—December 1923. — Op de rol, welke Rusland als graanexporteerend land weder gaat spelen, is in de graanoverzichten, welke wekelijks in dit blad verschijnen, reeds bij herhaling gewezen.

De Russische handelsdelegatie te Londen heeft thans het eerste volledige overzicht van den graanuitvoer gedurende October—December 1923 gepubliceerd. Ondanks deze volledigheid is het echter niet geheel duidelijk. In verband met het belang van het onderwerp wordt het evenwel hieronder weergegeven.

Voorop gaat een overzicht van de verdeling van de eerste 1.610.000 tons geëxporteerd graan over de verschillende landen van bestemming.

	ton		ton
Duitschland	488.000	Lapland	46.000
Nederland	285.000	België	57.000
Frankrijk	180.000	Groot-Brittannië ..	32.500
Finland	100.000	Zweden	25.000
Denemarken	99.500	Estland	22.000
Italië	93.500	Griekenland	17.800
Turkijs	92.000	Polen	340
Noorwegen	75.000		
		Totaal	1.613.640

Meer dan de helft van dezen export bestaat uit rogge, zooals ook blijkt uit onderstaande specificatie.

Voor het oogenblik is rogge de goedkoopste en ook de meest verbouwde graansoort. Intusschen is men

	tons		tons
Rogge	820.000	Oliezaden (lijn-zaad, zonnebloemenzaad)	96.000
Tarwe	385.000	Diversen	84.200
Gerst	137.000		
Mais	40.000		
Haver	48.500		
		Totaal	1.610.700

doende de verbouwing van de meer winstgevendende soorten te bevorderen.

Op 1 Januari 1924 bedroeg de voor uitvoer over land of te water afgeladen hoeveelheid 1.420.000 ton. Van dit totaal waren reeds 1.160.000 ton verkocht, zooals ook tot uitdrukking komt in de volgende tabel (in tonnen):

Graansoort	Verzonden hoeveelheid			waarvan verkocht
	over zee	over land	totaal	
Rogge	700.000	51.730	751.730	593.000
Tarwe	315.000	20	315.020	294.000
Gerst	143.000	1.050	144.050	118.000
Haver	31.500	37.200	68.700	32.800
Mais	29.400	—	29.400	29.200
Oliezaden ..	57.800	10.500	68.300	60.500
Diversen ..	28.300	13.500	41.800	32.500
	1.305.000	114.000	1.419.000	1.160.000

Op denzelfden datum bevonden zich in de havenplaatsen, evenwel nog niet afgeladen, 152.250 tons graan en waren daarheen bevracht 160.000 tons, welke hoeveelheid nog niet was aangekomen.

De totale export blijft nog aanzienlijk beneden den voor-oorlogstoestand. Vergelijkt men den uitvoer der verschillende graansoorten gedurende de laatste drie en halve maand van 1923 met het jaarlijksch gemiddelde in de jaren 1908—1912, dan komt men tot de volgende cijfers:

(In duizenden tonnen).

Graansoort	jaarl. gem. 1908-'12	15 Sept. '23—31 Dec. '23	pCt.
Rogge	600	815	136,1
Tarwe	3.800	381	10,0
Gerst	3.400	136	4,0
Haver	1.130	48	4,5
Mais	755	40	5,2
Oliezaden	630	96	15,4
Diversen	1.490	84	5,7
Totaal	11.805	1.600	13,6

Het is waar dat de totale uitvoer slechts 13,6 pCt. van het voor-oorlogsche gemiddelde bedraagt, waarbij men in aanmerking moet nemen, dat de uitvoer voor 1923 slechts op 3½ maand betrekking heeft, maar toch kan men — aldus de handelsdelegatie — vaststellen, dat de graanuitvoer van Sovjet-Rusland reeds een goede plaats heeft veroverd op de internationale markt.

ONTVANGEN:

Het konflikt in de Twentsche Textielindustrie door Insider. Amsterdam, N.V. Uitgeversmaatschappij „Ontwikkeling”.

De Rechtsleer der Levensverzekerings-Overeenkomst door Jhr. Mr. A. W. Wichers. Aflevering 10. 's-Gravenhage, 1924, Martinus Nijhoff.

OVERZICHT VAN TIJDSCHRIFTEN.

Tijdschrift voor Economische Geographie. — 's-Gravenhage, 15 November 1923.

P. de Roo de la Faille, Waarom de Vorstenlandse agrarische toestanden op Java dienden te worden hervormd; *Prof. Dr. H. Blink*, De economische ontwikkeling van Nieuw-Oostenrijk en Weenen na 1914 (slot).

De Indische Gids. — Amsterdam, 1 Januari 1924.

H. Ch. G. J. van der Mandere, De Javasuiker in 1922; *P. C. van der Wolk*, Over het animisme.

Koloniale Studiën. — 's-Gravenhage, October 1923.

Dr. J. H. Boeke, De begrippen dualisme, unificatie en associatie in de koloniale politiek; *Dr. K. Sommerfeld*, Het Madoereesche rund, de fokkerij ervan door de Madoereezen, het gebruik ervan en zijn plaats in de veeteelt van Ned.-Indië; *Ir. A. L. ter Braake*, Reorganisatie van het mijnwezen; *Ir. W. F. Staargaard*, S. S. Bestuur; *Mr. C. A. Wiessing*, De Indische gulden.

Rechtsgelerd Magazijn. — Haarlem, Jrg. 42, afl. 3/4.

Mr. L. J. van Apeldoorn, Vredeban en Rechte weer; *Mr. H. W. Drucker*, Overzicht der Engelsche wetgeving gedurende het jaar 1921; *Mr. B. H. D. Hermesdorf*, Wetenschappelijk eigendom; *Mr. C. Bake*, De laatste woorden van art. 86 der Grondwet; *Mr. A. E. J. Nysingh*, Ontbinding van lijfrente-contracten.

De Gids. — Amsterdam, 1 Januari 1924.

bevat o.a.:

Mr. A. M. de Jong, Het Federal Reserve System in de Vereenigde Staten. I; *Dr. F. A. F. C. Went*, In de wildernissen van Suriname; *Dr. H. T. Colenbrander*, Boeken over Nederland in Europa en overzee; *I. P. van Rossum*, Misverstand.

Vragen des Tijds. — Haarlem, November 1923.

bevat o.a.:

H. Roos Jr., Bismarck en Lassalle; *Tj. Pyttersen*, Suriname en de bananencultuur.

Idem. — Haarlem, December 1923.

bevat o.a.:

H. Ch. G. J. van der Mandere, Het Nederlandsche buitenlandsche beleid in de jaren 1898—1923; *H. Rootlieb*, De Amsterdamsche armlastigen.

Idem. — Haarlem, Januari 1924.

bevat o.a.:

H. Ch. G. J. van der Mandere, Het Nederlandsche buitenlandsche beleid in de jaren 1898—1923; *S. Ritsema van Eck*, De herziening van de staatsinrichting van Nederl.-Indië; *H. J. van der Munnik*, De Volks-Universiteit; *Ir. J. Boer Hzn.*, Bezuiniging door fusie der Rijksdiensten van de belastingen, de hypotheeken en het kadaster.

MAANDCIJFERS.

RIJKSPPOSTSPAARBANK.

DECEMBER	1921	1922	1923
Inlagen	f 9.717.260	f 9.690.393	f 9.776.158
Terugbetalingen ..	„ 9.333.170	„ 8.348.775	„ 9.321.152
Tegreed der inleggers op ultimo	„ 276.647.260	„ 290.899.479	„ 297.950.153
Nom. bedr. der uitst. staats-schuldboekjes op ultimo	„ 44.364.900	„ 44.932.750	„ 44.805.800
Spaarbankboekjes:			
Aantal nieuw uitgegeven	9.001	8.977	9.984
Aantal geheel afbetaald	7.988	7.101	7.821
Aantal in omloop op ultimo	1.920.252	1.938.166	1.953.929

GIRO-OMZET BIJ DE NEDERLANDSCHE BANK.

	Januari 1924		Januari 1923	
	Posten	Bedrag	Posten	Bedrag
Voor rekeninghouders	84.720	f 2.462.076.000	59.503	f 1.958.953.000
waarvan door de H.-bank plaatselijk	48.647	„ 2.119.967.000	34.488	„ 1.595.717.000
Ter voldoening van Rijksbelast.	6.554	„ 9.906.000	2.274	„ 7.474.000

OVERZICHT DER RIJKSMIDDELEN.

(In Gulden).

	Januari 1924	Sedert 1 Januari 1924	Overeenkomstige periode 1923
Directe belastingen.			
Grondbelasting	1.622.700	1.622.700	688.056
Personeele belasting ..	2.046.236	2.046.236	2.064.145
Inkomstenbelasting ..	9.158.800	9.158.800	10.859.932
Dividend- en tantiëmebelasting	370.676	370.676	637.031
Vermogensbelasting ..	543.685	543.685	532.738
Accijnzen.			
Suiker	3.533.415	3.533.415	3.827.095
Wijn	56.923	56.923	65.912
Gedistilleerd	4.016.316	4.016.316	3.671.469
Zout	131.421	131.421	176.991
Bier	506.494	506.494	281.513
Geslacht	803.613	803.613	910.236
Tabak	1.239.264	1.239.264	2.099.449
Belast. op speelkaarten	13.435	13.435	6.622
Indirecte belastingen.			
Zegelrechten	1.840.510	1.840.510	1.470.627
Registratierechten	1.799.013	1.799.013	1.550.143
Successierechten	4.722.062	4.722.062	4.889.888
Invoerrechten.			
Gouden en zilver werken			
Belasting	71.445	71.445	74.266
Essaailoon	90	90	97
Statistiekrecht	303.610	303.610	331.546
Mijnen	716	716	75.146
Domeinen	146.921	146.921	215.242
Staatsloterij	17.975	17.975	17.115
Jucht en visscherij	639	639	532
Loodsgelden	255.273	255.273	271.036
Totaal	35.965.264	35.965.264	37.658.140

¹⁾ Hieronder begrepen f 438.734 wegens zegelrecht van nota's van makelaars en commissionairs in effecten, enz. (Beursbelasting). ²⁾ Idem f 438.734. ³⁾ Idem f 271.805.

BELASTINGEN IN VERBAND MET DE BUITENGEWONE OMSTANDIGHEDEN.

	Januari 1924	Sedert 1 Januari 1924
Verdedigingsbelasting Ia	162.829	162.829
Verdedigingsbelasting Ib	754.537	754.537
Verdedigingsbelasting II	2.519.099	2.519.099
	3.436.465	3.436.465
Oorlogswinstbelasting	273.682	273.682

OPCENTEN VOOR HET LEENINGFONDS 1914.

	Januari 1924	Sedert 1 Januari 1924	Overeenkomstige periode 1923
Directe belastingen.			
Grondbelasting	325.588	325.588	138.707
Personeele belasting ..	389.141	389.141	401.854
Inkomstenbelasting ..	2.485.709	2.485.709	2.964.476
Vermogensbelasting ..	135.921	135.921	133.131
Dividend- en tantiëmebelasting	122.323	122.323	210.220
Accijnzen.			
Suiker	706.683	706.683	765.419
Wijn	11.385	11.385	13.183
Gedist. (binn.- en buitl.)	401.632	401.632	367.147
Indirecte belastingen.			
Zegelrecht van buitl. eff.	33.745	33.745	19.909
Totaal	4.612.127	4.612.127	5.014.046

SPLITSING VAN DE OPBRENGST DER GROND-, PERSONEELE-, INKOMSTEN- EN VERMOGENS-BELASTING SEDERT 1 JANUARI 1924.

Dienstjaren	Grondbelasting	Personeele belasting	Inkomstenbelasting	Vermogensbelasting
1920/21	—	—	39.474	921
1921/22	1.239	18.712	619.028	2.738
1922/23	17.080	148.263	2.902.416	21.637
1923/24	1.604.381	1.879.259	5.597.882	518.389
1924/25	—	2	—	—
Totalen ..	1.622.700	2.046.236	9.158.800	543.685

BANQUE NATIONALE DE BELGIQUE.

Voornaamste posten in duizenden francs.

Data	Metaal incl. buitenl. saldi	Beleen. van buitl. vorder.	Beleen. van prom.d. provinc.	Binn. wissels en beleen.	Circulatie	Rek. Crt. partic.
14 Feb. '24	364.477	84.653	480.000	1655.137	7.553.337	214.799
7 „ '24	365.102	84.653	480.000	1634.399	7.533.126	173.185
31 Jan. '24	365.223	84.653	480.000	1917.259	7.589.582	192.310
26 „ '24	365.537	84.653	480.000	1626.099	7.431.349	317.552
15 Feb. '23	345.916	84.653	480.000	756.922	6.902.371	118.693

VEREENIGDE STATEN VAN NOORD-AMERIKA.

FEDERAL RESERVE BANKS.

Voornaamste posten in duizenden dollars.

Data	Goudvoorraad			Zilver etc.	F. R. Notes in circulatie
	Totaal bedrag	Dekking F. R. Notes	In het buitenl.		
30 Jan. '24	3.142.717	2.178.106	—	120.194	2.022.514
23 „ '24	3.151.662	2.156.109	—	119.923	2.049.834
16 „ '24	3.157.119	2.177.679	—	113.285	2.084.320
9 „ '24	3.130.542	2.158.153	—	106.965	2.147.064
31 Jan. '23	3.075.810	2.221.743	—	151.333	2.203.701

Data	Wissels	Totaal Deposito's	Gestort Kapitaal	Goud-Dek-kings-perc. 1)	Algem. Dek-kings-perc. 2)
30 Jan. '24	794.099	1.991.085	110.043	78,3	81,3
23 „ '24	816.775	2.018.296	110.035	77,5	80,4
16 „ '24	826.929	1.999.638	110.302	77,3	80,1
9 „ '24	926.087	1.983.755	110.506	75,8	78,4
31 Jan. '23	785.817	1.991.062	107.703	73,3	76,9

1) Verhouding totalen goudvoorraad tegenover opschbare schulden: F. R. Notes en netto deposito. 2) Verhouding totalen voorraad muntmateriaal en wettig betaalmiddel tegenover idem.

PARTICULIERE BANKEN AANGESLOTEN BIJ HET FED. RES. STELSEL.

Voornaamste posten in duizenden dollars.

Data	Aantal banken	Totaal uitgezette gelden en beleggingen	Reserve bij de F. R. banks	Totaal deposito's	Waarvan time deposits
23 Jan. '24	761	11.857.443	1.434.796	15.486.038	4.137.429
16 „ '24	762	11.876.859	1.433.554	15.559.063	4.112.125
9 „ '24	763	11.930.950	1.430.117	15.704.897	4.103.985
2 „ '24	766	12.066.813	1.455.032	15.704.897	4.103.985
24 Jan. '23	780	11.387.557	1.442.854	15.414.724	3.714.607

Aan het eind van ieder kwartaal wordt een overzicht gegeven van enkele niet wekelijks opgenomen bankstaten.

EFFECTENBEURZEN.

Amsterdam, 18 Februari 1924.

Gedurende de zeer korte periode, waarin het arbeidersministerie in Engeland thans het bewind voert, is reeds de tweede staking uitgebroken, welke zeer ernstig op het economisch leven van het land zal kunnen inwerken. De staking onder de spoorwegarbeiders is spoedig tot een einde gekomen en heeft de regering vrijwel geen kwaad gedaan. Af te wachten blijft nu, hoe het verloop bij de thans uitgebroken staking onder de dok- en havenarbeiders zich zal ontwikkelen. Ter beurze van Londen volgt men de verschillende phases van het geding met de grootste aandacht. In de eerste plaats kan het stilliggen van de werkzaamheden in de havens zeer ernstige gevolgen voor handel en industrie met zich brengen; in de tweede plaats zou een wisseling van regering, welke wel niet een rechtstreeks, doch dan toch een middellijk gevolg van de tegenwoordige staking zou kunnen worden, de oriëntatie voor de naaste toekomst, ook in economisch opzicht, geheel kunnen veranderen.

Over het algemeen rekent men echter met een niet al te langdurig conflict, en waaruit de regering wel zóó onge-rept te voorschijn zal kunnen treden, dat althans haar voorloopig program tot uitwerking gebracht zal kunnen worden. Tot de voornaamste punten van dat program behooren: het scheppen van een normale verhouding tusschen Groot-Brittannië en Rusland, het bestrijden van de werkloosheid en het instellen van een onderzoek naar de mogelijkheid om de lasten van de staatsschuld te verminderen. Ten aanzien van het eerste punt zijn reeds de bekende stappen genomen, hoewel het meer en meer duidelijk wordt, dat

de innerlijke verdeeldheid in Russische regeeringskringen niet bevorderlijk is voor een spoedig herleven van de oude handelsbetrekkingen. Met betrekking tot de werkloosheid zullen de bestaande wetten, welke het verstrekken van goedkoop credit voor diverse ondernemingen, bouwbedrijven, enz. en voor export mogelijk maken, te hulp worden geroepen, terwijl daarenboven zal worden getracht het algemeene vraagstuk van het herstel van Europa — dat toch ten slotte alleen in staat zal zijn aan de werkloosheid als maatschappelijk euvel voorloopig een einde te maken — door een gewijzigde politiek tegenover Frankrijk te bevorderen. En tot uitvoering van het laatstgenoemde punt zal een commissie worden benoemd, naar de conclusies, waarvan men in de City thans reeds met verlangen uitziet.

Het gezamenlijk program draagt de goedkeuring van bijna de geheele bevolking mede en ook dit is een overweging, welke de beurs hoopvol heeft gestemd, zoodra de mogelijkheid van een val der regering ter sprake is gekomen. Eigenaardig kan het zeker worden genoemd, dat een bewind, eerst met zóó veel vrees tegemoet gezien, dat de geheele fondsenmarkt er den nadeeligen invloed van heeft ondervonden, thans een zoodanigen steun heeft verkregen, dat een wisseling van regering hoogstwaarschijnlijk door de beurs niet met vreugde zou worden begroet.

Desondanks is het verloop der markt te Londen gedurende de achter ons liggende week niet al te opgewekt geweest. De richting wordt, waar de industrie nog niet ten volle haar vroegeren omvang heeft bereikt, in hoofdzaak door de beleggingsmarkt bepaald en deze was eenigermate gelrukt. Doch de oorzaak was te vinden in het aanbod van de nieuwe Japansche leening, welke, met een rendement van ongeveer 7 pCt., uitlokte tot realisaties van de veel geringer rente afwerpende Engelsche staatsfondsen en andere beleggingswaarden.

De markt te Berlijn is zeer weifelend geweest. De onvaste houding van de wisselmarkt heeft een gevoel van groote onzekerheid in het leven geroepen. Nog is niet ten volle bekend, waardoor de vrij omvangrijke daling van de Mark van de vorige week is ontstaan, doch wel staat vast, dat buitengewone aankopen van buitenlandse betaalmiddelen uit het bezette gebied hiertoe hebben medegewerkt. Hoewel niet direct behoeft te worden aangenomen, dat vooraanstaande personen en instellingen uit dit gebied tot de daling van de Mark hebben medegewerkt, kan toch wel worden geconcludeerd, dat anderen minder scrupuleus zijn geweest, vooral waar verschillende Deutsche deviezenvoorschriften hier niet van toepassing zijn. Eenerzijds zal dit incident dan ook waarschijnlijk aanleiding worden tot het betrekken in de besprekingen, welke de heer Schacht deze week in Parijs zal houden met de commissies van onderzoek, van de toestanden in de geoccupeerde gebieden, anderzijds heeft het de oogden geopend voor het labiele van het evenwicht, waarin het Deutsche muntwezen zich bevindt. Ook over deze kwestie is overigens reeds uitvoerig gediscussieerd, toen het project betreffende het oprichten van een goud-biljettenbank is behandeld. Vermoedelijk zal te dezen aanzien wel spoedig een beslissing vallen, in verband met het feit, dat de commissie, onder voorzitterschap van den heer Dawes, blijkens half-officieele uitlatingen van de noodzakelijkheid der spoedige oprichting doordrongen schijnt te zijn. Betreffende de principes schijnt men het hierover wel algemeen eens te zijn, dat het kapitaal der bank in het buitenland gedeponerd zal moeten worden, terwijl voorloopig een inwisseling van de uit te geven goudmark-biljetten in Ponden Sterling of in Dollars in uitzicht schijnt te zijn gesteld, ten einde een internationale waarde voor het nieuwe ruilmiddel te verkrijgen. Doch, indien men het te Parijs eens wordt over het principe der oprichting zullen de definitieve bepalingen spoedig bekend worden gemaakt. Men hoopt en verwacht bij onze oostelijke burens, dat dit binnen afzienbaren tijd het geval zal zijn, omdat alleen op de basis van een gezond muntwezen opbouwend werk kan worden geleverd.

Te Parijs heeft men ter beurze een zeer opgewekte stemming kunnen constateeren. Het aantal beursbezoekers is in de laatste tijden buitengewoon sterk toegenomen en een levendige handel valt in alle afdelingen waar te nemen. Het is in groote trekken dezelfde beweging, welke men gedurende de inflatie-periode te Berlijn heeft kunnen aanschouwen. Klaarblijkelijk heeft men in breede kringen der bevolking het vertrouwen in de toekomst van den Franc verloren en neemt men maatregelen, analoog aan die in andere landen, waar het ruilmiddel een tijdperk van depreciatie heeft doorgemaakt, om het particuliere vermogen van den geheelen of gedeeltelijken ondergang te redden. Het kan niet worden ontkend, dat de oorzaak van de daling van den Franc gedurende de laatste dagen bijna

geheel op psychologische overwegingen terug te voeren is. Indien de Fransche Kamer met spoed de belasting-ontwerpen had aangeuomen — om van de effectieve doorvoering nog niet te spreken — zou vrijwel overal de meening hebben post gevat, dat met kracht zou worden ingegrepen, om een verlere waardedaling van het betaalmiddel te stuiten. De eenzelooze discussies echter maken het voortdurend onwaarschijnlijker, dat de voorgestelde hervormingen te rechter tijd in het „Journal Officiel” zullen verschijnen; het heeft er den schijn van, alsof een stille obstructie wordt gevoerd, om een spoedige behandelng te beletten. Aan den éénen kant wordt hierdoor bereikt, dat bij de aanstaande verkiezingen de bevo’king uitspraak zal kunnen doen — voor zoover dit in het algemeen bij verkiezingen natuurlijk mogelijk is — omtrent de meest gewenschte afweermatregelen, aan den anderen kant bestaat het niet geringe gevaar, dat, vóór het zoover is, de redding óf niet meer mogelijk, óf zeer veel moeilijker zal zijn geworden. Tevens dreigt, als het dezen weg opgaat, ook in Frankrijk een regeeringscrisis, welke een krachtige oplossing vermoedelijk niet zal bevorderen.

Naast de beurs geeft het beeld van den handel ook stee’s sterker de weerspiegeling van den teruggang van het betaalmiddel. Door het buitenland, ditmaal in het bijzonder voor Duitschland, worden groote aankopen van Fransche goederen geëffectueerd, waardoor de handel weliswaar een tijdelijke opleving ondervindt; doch waardoor tevens een ongezonnd element wordt geschapen.

Te New York is de stemming over het algemeen vast geweest, met uitzondering van de laatste dagen der week. De discussies omtrent de verpachting van staats-olieterreinen, o.a. de z.g. „Teapot-Dome” aan particuliere ondernemingen hebben aanvankelijk niet veel stof in Wallstreet doen opwaaien, doch naarmate er meer personen in de onregelmatigheden worden betrokken, is de vrees groot geworden, dat ook op ander gebied minder heuglijke omstandigheden naar voren gebracht zullen worden. Tevens werpen de aanstaande verkiezingen reeds thans hun schaduw vooruit. De kwestie der belastingen moet nog worden behandeld en hoewel het gevaar voor het aannemen van den „bonus-bill” door invloedrijke beurskringen niet al te groot wordt geacht, zullen andere problemen, b.v. de inkrimping van de bevoegdheid van staten en gemeenten tot het emitteeren van de z.g. „tax exempt securities” nog moeilijkheden genoeg kunnen verschaffen. Tot welk een omvang de emissie derzer obligaties, die van de gewone belastingen zijn vrijgesteld — waartegenover dan een geringe rentevergoeding staat — is uitgebreid, moge blijken uit de schatting van de regeering, welke het bedrag dezer in om’oop zijnde obligaties per 1 Januari j.l. op \$ 12.309.000.000 stelt. In verband ook met de vooruitzichten op dergelijke moeilijkheden is de beurs van New York wat weifend geworden, ondanks de nog steeds gunstige berichten uit de industrie.

Ten onzent heeft de *beleggingsmarkt* een niet al te opgewekt aanzien gehad. De vrij hooge geldkoers heeft hier remmend gewerkt; ook heeft de emissie van de Japansche leening ten onzent eenigermate hetzelfde effect gehad als te Londen, hoewel de invloed hier uit den aard der zaak, in verband met het feit, dat slechts \$ 5.000.000 werd aangeboden, veel geringer is geweest. Voorts heeft de teurstellende opbrengst van s Rijks middelen over Januari een zekere ontnuchtering teweeg gebracht, temeer, omdat men ter beurze niet unaniem de hoop koestert, dat de bezuinigingsmaatregelen met den noodigen spoed doorgevoerd zullen worden. In dit verband heeft het ook teleurstelling gewekt, dat de regeering voorloopig niet tot consolidatie der vlottende schuld schijnt te willen overgaan, blijkens het opnieuw aanvragen van f 100 miljoen schatkistpapier. Aan den anderen kant heeft het voldoening en vertrouwen gewekt, dat ons land meer en meer centrum van den wereldhandel wordt, nu reeds een derde internationale instelling, de Internationale Crediet Compagnie, te Amsterdam is opgericht, met het doel mede te helpen aan den herbouw van Duitschland in het bijzonder en van Europa in het algemeen.

De *aandeelenmarkt* heeft als geheel meer onder buitenslandsche invloeden te lijden gehad. De daling van den Franc, de onvaste houding van de Mark en van de beurs van New York, hebben geen gunstigen invloed uitgeoefend. Vooral de *petroleummarkt* heeft dit voor het hoofdfonds in een vrij scherpe reactie gedemonstreerd. Daarentegen bleven aan’ee’n Geconsolideerde meerendeels vast gestemd.

Ook de *tabaksmarkt* heeft zich spoedig van de reactie kunnen herstellen, in verband met berichten, dat de tabakshandel zeer levendig blijft en dat de vraag van Duitsche zijde zeer omvangrijk is gebleven.

	11 Feb.	15 Feb.	18 Feb.	Rijzing of daling
6 %/o Nederland 1922	99 1/2	99 1/2	99 5/8	- 3/16
5 %/o „ 1918	88	87 3/8	87 1/16	- 1/16
4 1/2 %/o „ 1916	87 3/4	87 1/8	88 1/8	+ 5/16
4 %/o „ 1916	78 3/4	79 1/4	79 1/4	+ 1/8
3 1/2 %/o „	73 3/8	—	73 1/8	- 1/8
3 %/o „	63 3/8	62 3/8	62 3/8	- 3/16
2 1/2 %/o Cert. N. W. S.	53 7/8	53 3/8	53 1/8	- 3/16
7 %/o Oost-Indië 1921	101 15/16	101 13/16	102 1/4	+ 5/16
6 %/o „ 1919	96 13/16	96 13/16	96 7/8	+ 1/16
5 %/o „ 1915	91 15/16	91 7/8	91 7/8	- 1/16
5 %/o Rusland 1906	7 1/2	7 1/8	7	- 1/8
4 %/o Rusl. bij Hope & Co.	9 15/16	9 7/16	9 1/16	- 7/8
4 %/o Japan 1899	64 1/2	64 1/2	—	—
5 %/o Brazilië 1895	53 1/2	—	—	—
8 %/o San Paulo 1921	97	96 3/4	—	- 1/4
6 %/o Rotterdam 1920	100 1/2	—	—	—
7 %/o Rotterdam 1920	101 3/8	—	102	+ 5/8

Daarentegen was de *rubberafdeeling* loom, als gevolg van de ongeanimeerde houding van den prijs van het product. Groote verschillen kwamen hier echter niet voor, omdat voor de meeste ondernemingen geen groot nadeel uit een eventueele daling van den rubberprijs meer kan voortkomen in verband met de plaats gehad hebbende vóórvor-kooppen.

De markt voor *suikeraandeelen* gaf alleen in de laatste dagen eenige opleving te aanschouwen. De V. J. S. P. heeft thans ongeveer 85 pCt. van den totalen te harer beschikking staanden oogst verkocht tot, vooral in den laatsten tijd, zeer bevredigende prijzen.

Industriele aandelen waren gedurende het grootste gedeelte van de week verlaten, met een geringe opleving tegen het einde.

Als gevolg van de verbeterde toestanden in Zuid-Amerika waren aandelen Compania en Hollandsche Bank voor Zuid-Amerika gevraagd.

	11 Feb.	15 Feb.	18 Feb.	Rijzing of daling
Amsterdamsche Bank	126 1/2	125 1/2	126 1/2	—
Incaso Bank	98 3/8	98 3/8	—	—
Koloniale Bank	204 7/8	205 1/2	206 5/8	+ 1 1/2
Ned. Handel-Mij. cert.v.aand.	140 7/8	141	140 1/2	- 5/8
Rotterd. Bankvereeniging ..	99 3/4	99 1/4	99 3/4	+ 1/4
Van Berkel's Patent	44 1/4	40 1/8	41 1/2	- 2 3/4
Gouda Kaarsen	73	67 3/4	73	—
Holl. Draad- en Kabelfabriek	66	64 3/4	66 3/4	+ 3/4
A. Jurgens' Ver. Fabr. g.aand.	72 1/4	70 1/4	70	- 2 1/4
„ „ „ pr. aand.	76	75	74 1/2	- 1 1/2
Leerdam Glasfabrieken	31 1/2	30 3/4	30	- 1 1/2
Philips' Gloeilampenfabriek	270 1/4	271 1/4	268 3/4	- 1 1/2
Vereenigde Blikfabrieken ..	107	—	—	—
Vereen. Chemische Fabrieken	56 1/2	56 1/2	58	+ 1 1/2
Compania Mercantil Argent.	27 1/4	27 1/2	31 1/4	+ 4
Cultuur-Mij. d. Vorstenland.	199 1/2	199	197 1/2	- 2 1/4
Handelsver. Amsterdam	527	517 1/2	518	- 9
Handelsverg. Reiss & Co.	39	37	35 1/4	- 3 3/4
Int. Crediet- en Handelsverg.				
Rotterdam	210	—	203	- 7
Linde Teves & Stokvis	84 1/2	83 3/4	—	- 3/4
Redjang Lebong Mij. n. B.	130	129	132	+ 2
Gecons. Holl. Petroleum-Mij.	223 1/4	236 3/4	234 1/2	+ 11 1/4
Kon. Petroleum-Mij.	456	450	441 7/8	- 14 1/8
Phoenix Oil	99	96	—	- 3
Amsterdam-Rubber-Mij.	170	164 1/2	163 1/8	- 6 7/8
Kendeng Lemboe	209	206 3/4	204 1/2	- 4 1/2
Oost-Java-Rubber-Mij.	256 1/2	250	252 1/2	- 4
Deli-Batavia Tabak Mij.	367 1/2	371	373 1/2	+ 6
Deli-Maatschappij	362 1/4	360 1/4	364 1/4	+ 2
Senembab-Maatschappij ..	315	318	326	+ 11

Scheepvaart-aandeelen bleven doorgaans vast gestemd. Een opvallende uitzondering vormden Holland-Zuid-

	11 Feb.	15 Feb.	18 Feb.	Rijzing of daling
Holland-Amerika-Lijn	110	108 1/4	103 1/4	- 6 3/4
„ „ „ gem. eig.	91	89 1/2	88 1/2	- 2 1/2
Hollandsche Stoomboot-Mij.	35	36 1/4	33 1/16	- 1 3/16
Java-China-Japan-Lijn	104 1/2	104 1/2	105 1/2	+ 1
Kon. Hollandsche Lloyd ...	16 1/2	19 3/8	18 7/8	+ 2 1/8
Kon. Ned. Stoom-Mij.	91	88 3/4	89	- 2
Konink. Paketvaart-Mij.	144 1/2	—	—	—
Maatschappij Zeevaart	85	85	84	- 1
Nederl. Scheepvaart-Unie ..	133	129	132	- 1
Nievelt Goudriaan	111	108 1/4	112 1/4	+ 1 1/2
Rotterdamsche Lloyd	137 1/2	137 1/2	137 1/2	+ 1/4
Stoomv.-Mij. „Nederland” ..	155 1/2	155 1/2	—	—
„ „ „ Noordzee” ..	35	—	35 1/2	+ 1/2

Afrika Lijn, waarin in den laatsten tijd nogal omvangrijke speculaties hadden plaats gevonden, en waarvan de betrokken directie verklaarde, dat de koersverheffing niet in overeenstemming kon worden geacht met de bedrijfsresultaten en aandelen Holland-Amerika Lijn, waaromtrent men ter beurze niet optimistisch gestemd is ten aanzien van het jaarverslag.

De *Amerikaansche markt* was, als gewoonlijk, zeer stil, doch alleen tegen het einde der berichtperiode ietwat ongeanimeerd.

	11 Feb.	15 Feb.	18 Feb.	Rijzing of daling
Americ. Smelting & Refining	66 $\frac{5}{8}$	68 $\frac{13}{16}$	68 $\frac{7}{8}$	+ 2 $\frac{1}{2}$
Anaconda Copper	83 $\frac{7}{8}$	90	89 $\frac{9}{16}$	+ 5 $\frac{1}{16}$
Studebaker Corp.	113 $\frac{7}{8}$	113 $\frac{1}{2}$	112	- 1 $\frac{7}{8}$
Un. States Steel Corp.	115	113 $\frac{1}{8}$	112 $\frac{1}{2}$	- 2 $\frac{1}{2}$
Atchison Topeka	109 $\frac{15}{16}$	109	—	- 1 $\frac{5}{16}$
Erie	28 $\frac{1}{8}$	—	27 $\frac{3}{8}$	- 1 $\frac{1}{2}$
Southern Pacific	96 $\frac{7}{16}$	95 $\frac{9}{16}$	95 $\frac{1}{2}$	- 1 $\frac{1}{16}$
Union Pacific	142 $\frac{7}{8}$	142	141 $\frac{1}{16}$	- 1 $\frac{5}{16}$
Int. Merc. Marine orig. gew.	10 $\frac{9}{16}$	10 $\frac{15}{16}$	10 $\frac{11}{32}$	- 1 $\frac{5}{32}$
" " " " pref.	37 $\frac{1}{2}$	36 $\frac{1}{8}$	34 $\frac{3}{8}$	- 2 $\frac{7}{8}$

De *geldmarkt* bleef op onveranderd peil; prolongatie noteerde doorgaans 5 $\frac{1}{4}$ pCt.

GOEDERENHANDEL.

GRANEN.

19 Februari 1924.

In de afgelopen week maakte de vaste houding, die de graanmarkt nu reeds geruimen tijd heeft gekenmerkt, plaats voor een minder vaste stemming. Vooral voor tarwe is deze gupaard gegaan met prijsverlagingen, waarbij de uitvoerlanden met eenige opeenvolgende flauwe markten het voorbeeld gaven. Tot de voornaamste oorzaken van deze verandering op de tarwemarkt behoort het dringend aanbod van tarwe uit Argentinië. Dit aanbod echter betreft bijna uitsluitend eenigszins verwijderde afladingen. In stommende tarwe is het aanbod nog steeds niet overvloedig en ofschoon de vraag in Europa deze week niet groot was, was zij toch voldoende om de belangrijke premie, die voor spoedige posities wordt betaald, te handhaven. Het was juist in verband met de omstandigheid, dat meer verwijderde tarwe zooveel voordeliger te koop is dan spoedige partijen, dat Nederland in het begin der week belangrijke inkoopende deed in Plata tarwe op aflading. Ook Frankrijk deed zulke inkoopende, doch deze zaken voorkwamen niet, dat de prijsverlaging, die reeds aan de termijnmarkten in Argentinië had aangevangen, verdere vorderingen maakte met voortdurend sterk aanbod. De prijsverlaging aan de termijnmarkten te Buenos Aires en Rosario bedroeg van 11 tot 13 Februari ongeveer 30 centavos per 100 KG. Daarmede verminderde ook de kooplust voor nog af te laden tarwe. Aan de Engelsche markt kwam daarbij nog de onzekerheid, die werd teweeg gebracht door de verwachte en intusschen uitgebroken staking in de Engelsche havens. De Engelsche vraag naar tarwe was trouwens toch reeds verminderd als reactie op de zeer groote inkoopende, die in de voorafgaande weken waren gedaan en ofschoon de voorraden tarwe in Engeland nog altijd niet groot kunnen worden genoemd, zooals in ons vorige weekbericht reeds nader werd vermeld, hadden de molens zich toch vrij goed van tarwe voorzien. In den loop der week werden dan ook aan de Engelsche tarwemarkt veel minder zaken gedaan dan tevoren en in verband met de dreigende staking was speciaal ook in spoedige posities de omzet klein. Het is dan ook niet in de eerste plaats de Engelsche markt, die voor spoedige tarwe de prijzen handhaaft, doch meer de behoefte in Nederland en België, al is die dan speciaal in ons land niet van groote betekenis, terwijl de steeds dalende frankenkoers in België de zaken bemoeilijkt. De wereldverscheppingen van tarwe, die in de voorafgaande weken buitengewoon groot waren geweest, bereikten ditmaal lang niet dien omvang, al bleven zij ook nu de theoretische wekelijksche behoefte van Europa overtreffen. Een flinke hoeveelheid werd echter weder naar niet-Europese bestemmingen verscheept en zoo lang dit het geval is, zal het telkens zeer de vraag blijven, of de verlaging in de tarweprijzen, welke door velen nog altijd wordt verwacht, werkelijk tot ontwikkeling zal kunnen komen, al komen dan ook nu en dan flauwe markten voor. Men herinnert zich daarbij telkens, dat in de twee laatste jaren in het voorjaar, nadat evenals nu gedurende de wintermaanden de prijzen van tarwe voortdurend waren gestegen, prijsval intrad. Ook toen de vorige week de markten te Chicago een vrij aanzienlijke prijsdaling ondergingen, kwam het voorbeeld van 1922 en 1923 weder ter sprake, doch ten slotte schijnt de Noord-Amerikaansche markt

een vasten grondtoon te bezitten, die een belangrijken voortgang der prijsverlaging tegenhield. Op 18 Februari sloot de markt te Chicago 2 centen per 60 lbs. lager dan een week tevoren. Te Winnipeg bedroeg de verlaging voor Meitarwe 1 $\frac{1}{8}$ en voor den Juli-termijn $\frac{7}{8}$ cent.

Het was in Noord-Amerika vooral het sterke Argentijnsche aanbod en de daar plaats vindende prijsverlaging, die de flauwere markt teweeg bracht, doch daar tegenover stond weder de voortgaande vraag van Oost-Azië en het toch blijkbaar werkelijk bestaande tekort in het Oosten der Vereenigde Staten, waarheen zelfs door het Panama-Kanaal tarwe van de Westkust werd verkocht. Ook de nu eindelijk tot ontwikkeling komende maatregelen tot bescherming der tarweboeren in het Noord-Westen der Vereenigde Staten steunen de markt. Aan de Canadeesche markt konden de prijzen zich beter handhaven dan te Chicago. Opmerking verdient hierbij, dat de vraag in Engeland, waarin in den laatsten tijd Canadeesche tarwe trouwens niet meer zoo de overhand heeft als langen tijd het geval geweest is, ook de lagere grades meer en meer de aandacht trekken. Eenerzijds is dat het gevolg van de omstandigheid, dat dit jaar van den Canadeeschen oogst niet zoo'n groot percentage als het vorige jaar bestaat uit No. 1 Manitoba, doch anderzijds blijken in het gebruik No. 3 en No. 4 beter te voldoen dan men eigenlijk in Engeland had gemeend en de kooplust voor deze soorten is in den laatsten tijd grooter dan eerst het geval was.

Uit Rusland wordt den laatsten tijd niet veel tarwe aangeboden en voor verschillende Russische graansoorten worden hogere prijzen gevraagd dan aan de Europeesche markten den laatsten tijd bedingbaar zijn.

Dit geldt ook voor rogge, waarvan wel flinke Russische verscheppingen plaats vonden, doch waarvoor uit de eerste hand wegens de als te hoog beoordeelde vraagprijzen slechts weinig zaken werden gedaan. Daarbij kwam, dat uit Noord-Amerika rogge tot belangrijk verlaagde prijzen wordt aangeboden. Wel kwamen slechts enkele zaken naar Nederland tot stand, doch het goedkoopere Noord-Amerikaansche aanbod veroorzaakte toch, dat ook voor andere roggesoorten de onlangs betaalde hoge prijzen niet meer konden worden bedongen. Het aanbod van Russische rogge van Duitsche houders vond in het begin der week in Nederland nog goede opname, doch later moesten de prijzen wat worden verlaagd. Duitschland zelf is voor tarwe en rogge nauwelijks koper wegens nog altijd groot binnenlandsch aanbod.

Ook in voedergranen vinden in Duitschland weinig nieuwe aankopen plaats en vooral in het begin der week waren nog steeds offertes van maïs en gerst ter overlading uit Hamburg naar andere West-Europese havens aan de markt. Enkele zaken werden nog naar het Noorden van Nederland gedaan, doch in den loop der week verminderde hier voor beide artikelen de vraag, voornamelijk ten gevolge van flauwere stemming aan de Noord-Amerikaansche maïsmarkt. Nog altijd is het aanbod van spoedige gerst en maïs naar Nederland zeer gering en ook de verminderde vraag is voldoende om dit beperkte aanbod op te nemen. Ofschoon over het algemeen de vraag deze week teleurstellend was, had dit voor spoedige voedergranen geen prijsverlaging ten gevolge. Zelfs werden enkele soorten weder duurder betaald, vooral toen ten slotte de maïsmarkt in Noord-Amerika weder vaster werd en dus overvloedig maïsaanbod in de naaste toekomst nog steeds niet tot ontwikkeling kwam. Zelfs had de iets verlaagde Noord-Amerikaansche prijs een uitbreiding der zaken in maïs uit Noord-Amerika naar Nederland ten gevolge en werden zoowel direct als vooral ter verschepping over Antwerpen meer zaken gedaan. De verscheppingen uit Noord-Amerika waren deze week echter weder zeer klein en naar Nederland waren daarvan slechts 1000 quarters bestemd, terwijl 5000 quarters naar België werden verscheept. Het gebrek aan ondernemingslust maakte zich vooral bemerkbaar voor meer verwijderde posities, waardoor zoowel in maïs als in gerst weinig omging, terwijl houders in de tweede hand bereid waren speciaal Roemeensche maïs tot lagere prijzen af te geven. Een uitzondering op de algemeene vermindering van den omzet maakte Noord-Afrikaansche gerst, die ten gevolge van den dalenden Frankenkoers goedkoop te koop was. Van Tunis en van Marokko werden daardoor naar Nederland geregeld zaken gedaan, ook over Antwerpen, doch de laatste dagen bij een voortgezette daling van den wisselkoers is het aanbod sterk verminderd. Andere gerstsoorten hebben aan de prijsverlaging nauwelijks meegedaan, terwijl ook maïs uit de eerste hand slechts zeer weinig te koop is. De telkens lagere koers van den Frank heeft tevens teweeg gebracht, dat de zaken in voedergranen van Antwerpen naar Nederland een uitbreiding ondergingen. Noord-Amerikaansche gerst en Roemeensche, doch vooral Plata-maïs

Noteringen.

Data	Chicago			Buenos Ayres		
	Tarwe Mei	Mais Mei	Haver Mei	Tarwe Maart	Mais Mei	Lijnzaad Maart
16 Feb.'24	110 ¹ / ₈	80	48	10,30	8,05	19,55
9 „ '24	112 ³ / ₈	81 ³ / ₄	49 ¹ / ₄	10,70 ²	8,15	19,85 ²
16 Feb.'23	120 ¹ / ₈	75	46	12,—	9,25 ¹	19,90
16 Feb.'22	139 ³ / ₈	63 ⁷ / ₈	42 ³ / ₈	13,60 ²	8,05	21,90 ²
16 Feb.'21	170	71 ³ / ₈	45 ³ / ₈	16,65	9,95 ¹	15,—
20 Juli '14	82	56 ³ / ₈	36 ¹ / ₂	9,40	5,38	13,70

¹) Per Maart. ²) Per April.

Locoprijzen te Rotterdam/Amsterdam.

Soorten	18 Febr. 1924	11 Febr. 1924	19 Febr. 1923
Tarwe*	12,50	12,50	13,25
Rogge (No. 2 Western) ..	10,30	10,30	11,40
Mais (La Plata)	233,—	227,—	201,—
Gerst (48 lb. malting) ...	222,— ⁴	216,— ⁴	178,—
Haver (38 lb. white clipp.) ¹	10,60 ⁵	10,50 ⁵	10,40
Lijnkoeken (Noord-Ameri- ka van La Plata-zaad) ¹	14,60	14,35	13,80
Lijnzaad (La Plata) ... ³	445,—	460,—	410,—

¹) per 100 KG. ²) per 2000 KG. ³) per 1960 KG.

*No. 2 Hard/Red Winter Wheat. ⁴) Donaugerst. ⁵) Canada No. 3.

AANVOEREN in tons van 1000 KG.

Artikelen	Rotterdam			Amsterdam			Totaal	
	10/16 Febr. 1924	Sedert 1 Jan. 1924	Overeenk. tijdvak 1923	10/16 Febr. 1924	Sedert 1 Jan. 1924	Overeenk. tijdvak 1923	1924	1923
Tarwe	14.127	76.950	118.864	—	635	6.262	77.585	125.126
Rogge	23.923	67.259	86.571	—	1.725	—	68.984	68.571
Boekweit	624	4.406	1.390	—	—	—	4.406	1.330
Mais	2.260	82.368	113.181	—	11.813	19.101	94.181	132.282
Gerst	3.189	31.037	21.638	—	8.075	3.536	39.112	25.174
Haver	5.937	32.970	11.040	—	—	228	32.970	11.268
Lijnzaad	4.032	13.742	19.716	—	4.926	13.212	18.668	32.928
Lijnkoek	1.587	15.386	30.856	—	450	—	15.836	30.856
Tarwemeel	3.263	25.079	10.084	—	410	2.617	25.489	12.701
Andere meelsoorten	100	870	239	—	—	—	870	239

werden aan de Antwerpse markt gekocht, waartoe ook medewerkte de omstandigheid, dat directe maïverschepingen van Argentinië naar Nederland deze week niet plaats vonden. Daarvoor is dan ook aan onze markt de prijs in den loop der week weder vrij belangrijk gestegen. In overeenstemming met de onveranderd vaste statistische positie van maïs was ook in Engeland de markt vast met goede vraag voor spoedige maïs, doch de staking der havenarbeiders brengt ook hier onzekerheid teweeg, zoodat een aanbod naar het vasteland van zich in Engelsche handen bevindende partijen wel mag worden verwacht. In Argentinië toonden ook ditmaal de markten weder weinig verandering; tot op 18 Februari voor nieuwe maïs een prijsdaling plaats vond, die den prijs bracht op ongeveer 10 à 15 centavos lager dan op den 11den.

In Europa was de belangstelling voor nieuwe Plata-maïs, nu in Engeland daarin weinig zaken werden gedaan, niet groot en nu en dan was zomer-aflading tot iets lagere prijzen te koop.

In haver waren ook ditmaal de verschepingen van Argentinië groot en een belangrijk gedeelte daarvan was voor Nederland bestemd. In het begin der week bestond daarvoor aan de Nederlandsche markt zeer goede vraag, ten gevolge van den in vergelijking met andere graansoorten lagen prijs, waartoe zij werd aangeboden. Ook in Engeland werden toen flinke zaken in Plata-haver gedaan, doch andere soorten trokken slechts weinig belangstelling.

SUIKER.

In Amerika was ook deze week de markt onderhevig aan vrij gevoelige fluctuaties. De notering voor Spot Centrifugals daalde van d.c. 7.41 op d.c. 7.22, terwijl de noteringen op de termijnmarkt, na vaster geopend te zijn dan bij het slot der vorige week, voortdurend afbrokelden, totdat aan het einde der week weder eenige verbetering intrad en het volgende beeld ontstond van opening en slot met het daartusschen liggende laagste punt: Maart 5.70/5.40/5.50; Mei 5.70/5.42/5.51; Juli 5.74/5.45/5.55 en September 5.74/5.45/5.54. Ook dit keer zijn de fluctuaties te wijten aan liquidaties wegens winstneming, daar de positie van het artikel onveranderd vast blijft en raffinadeurs nog steeds voor disponibile suiker in de markt zijn. Er gingen dan ook flinke partijen Cubasuiker in hunne handen over tot prijzen van 5.50 cts. c. & fr. New York en later 5.37¹/₂ d.c.

De laatste Cuba-statistiek luidt als volgt:

	1924 Tons	1923 Tons	1922 Tons
Weekontvangsten 9 Febr. '24	168.849	151.397	100.452
Tot. sedert 1 Dec. '23-1 Febr. '24	776.697	812.309	380.514
Aantal werkende fabrieken ..	168	170	157
Weekexport 9 Febr. '24	134.138	89.602	37.043
Tot. sedert 1 Jan. '24-9 Febr. '24	501.364	477.279	153.439
Totale voorraad op 9 Febr. '24	275.333	335.930	767.786

Czarnikow geeft de volgende statistiek der zichtbare voorraden:

	1924 Tons	1923 Tons	1922 Tons
Duitschland 1 Jan. '24	906.000	1.002.000	808.000
Tsjechoslowakije 1 Jan. '24 ..	550.900	470.500	425.500
Frankrijk 1 Jan. '24	259.200	213.000	177.000
Nederland 1 Jan. '24	58.000	117.000	158.000
België 1 Jan. '24	143.000	128.000	128.000
Engeland 1 Febr. '24	192.000	298.000	120.300

Totaal in Europa.	2.109.100	2.228.500	816.800
Ver. Stat. (Atl. hav.) 13 Febr. '24	65.000	35.000	111.600
Cuba 10 Febr. '24	275.000	337.000	767.800

Wereld .. 2.449.100 2.600.500 2.696.200

In Engeland verhoogden raffinadeurs deze week hunne prijzen weder met totaal sh. 2/-, terwijl zij belangrijke partijen ruwsuiker van Cuba kochten. Ook in Java-suiker voor Mei/Juni en Juli afscheep vonden verdere afdoeningen plaats.

De laatste Board of Tradestatistiek wordt door onderstaande cijfers weergegeven:

	1924 Januari	1923 Januari
Import Riet	106.209	100.224 tons.
„ Geraffineerd	51.886	33.851 „
Totaal	158.095	134.075 „
Voorraad in Entropôt	139.300	230.800 „
„ „ Raffinaderijen	45.150	54.100 „
Opbrengst d. Raffinaderijen	79.124	73.223 „
Totaal binnenl. verbruik ..	127.928	116.732 „
Totale export	7.143	1.519 „
Voorr. op 31 Dec. 1923	166.700	op 31 Dec. 1922 302.850 „
„ „ 31 Jan. 1924	184.450	„ 31 Jan. 1923 284.900 „

Op Java verkocht de Visp. nog eenige posten Supérieur uit oogst 1924 tot f 17, waarna de limite verhoogd werd tot f 17.50 voor Supérieur en f 16 voor No. 16 en hooger en Muscovados, waartoe echter nog geen afdoeningen gemeld werden. Herververkoop vonden plaats tot f 19.25 voor Supérieur, Juni-levering, terwijl voor No. 16 en hooger f 16.50 tot f 18.37¹/₂ werd betaald naar gelang der levering. Eenige onafhankelijke fabrieken verkochten tot f 18.25 100.000 picols Supérieur Juni en Juli-levering.

In 1925 suiker kwamen verdere afdoeningen tot stand van No. 16 en hooger en Muscovados tot f 15, waardoor de totale verkoopen uit dien oogst op ongeveer 100.000 tons worden gebracht.

Hier te lande opende de markt vast met de volgende noteringen: Februari f 36.75, Mei f 26.50 en Augustus f 32.87¹/₂, waarna de prijzen aanvankelijk nog ongeveer f 0.75 opliepen. Toen New York echter belangrijk lager kwam, reageerden ook hier de prijzen sterk. Bij het slot bleef er aanbod tot f 36.37¹/₂ voor Mei en f 32.37¹/₂ voor Augustus, waartoe intusschen het een en ander was afgedaan. De omzet bedroeg deze week ongeveer 8000 tons.

NOTEERINGEN.

Data	Amsterdam per Maart	Londen			New York 96 pCt. Centrifugals
		Tates Cubes No. 1	White Java's f.o.b. per	Cuba's 96 pCt. c.f.f.	
			Mei/Juni	Febr./Maart	
		Sh.	Sh.	Sh.	\$ cts.
14 Febr.'24	f 36 5/8	67/-	28/6	30/6	7,28
7 " '24	35 7/8	64/9	28/-	29/-	7,16
14 Febr.'23	32 1/2	63/3	24/6	20/-	6,53
14 Febr.'22	21 1/8	51/3	17/6	11/6	3,67
4 Juli '14	11 1/8	18/-	—	—	3,26

KATOEN.

Noteering voor Loco-Katoen.
(Middling Uplands.)

	15 Febr. 1924	8 Febr. 1924	1 Febr. 1924	15 Febr. 1923	15 Febr. 1922
New York voor Middling ...	31,35 c	33,50 c	34,— c	28,20 c	18,25 c
New Orleans voor Middling	31,38 c	33,38 c	33,63 c	28,50 c	16,75 c
Liverpool voor Fy Middl. ..	18,24 d	19,39 d	19,67 d	15,95 d	10,56 d

Ontvangsten in- en uitvoeren van Amerikaansche havens.
(In duizendtallen balen. *)

	1 Aug. '23 tot 15 Febr. '24	Overeenkomstige periode	
		1922-'23	1921-'22
Ontvangsten Gulf-Havens, Atlant. Havens	5.650	4.786	4.155
Uitvoer naar Gr. Brittannië	1.395	1.118	984
" " 't Vasteland.	2.270	2.018	1.940
" " Japan	446	384	702

Voorraden.

(In duizendtallen balen. *)

	15 Febr. '24	Overeenkomstig tijdstip	
		1923	1922
Amerik. havens	858	810	1.105
Binnenland	851	1.007	1.399
New York	—	—	—
New Orleans	—	—	—
Liverpool	508	447	590

KOFFIE.

(Mededeeling van de Makelaars G. Duuring & Zoon, Kolff & Witkamp, Leonard Jacobson & Zonen en G. Bijdendijk.)

Noteeringen en voorraden.

Data	Rio		Santos		Wisselkoers
	Voorraad	Prijs No. 7	Voorraad	Prijs No. 4	
16 Febr. 1924	144.000	22.800	684.000	26.500	6 13/10
9 " 1924	158.000	22.275	641.000	25.500	6 7/8
2 " 1924	225.000	20.300	774.000	25.000	6 5/8
16 Febr. 1923	1.294.000	22.050	2.088.000	23.800	5 21/32

Ontvangsten.

Data	Rio		Santos	
	Afgelopen week	Sedert 1 Juli	Afgelopen week	Sedert 1 Juli
16 Febr. 1924....	50.000	2.588.000	211.000	6.478.000
16 Febr. 1923....	44.000	2.131.000	178.000	5.114.000

COPRA.

De markt was deze week buitengewoon stil. Vraag van consumenten was geheel afwezig, doch het reële aanbod was in 't algemeen zoo gering, dat de markt zich na een inzinking dadelijk weer herstelde.

De slotnoteeringen zijn:

Nederl. Ind. f.m.s. Januari	af. f 35 1/4
" " " Februari	" " 34 3/4
" " " Februari/Maart	" " 34 1/4
" " " Maart/April	" " 34.—
" " " April/Mei	" " 33 1/8
18 Februari 1924.	

RUBBER.

Aanvankelijk bleef de stemming op de rubbermarkt onveranderd met verkoopers tegen marktnoteringen. Aan het slot gingen de prijzen nog iets lager, doch over het algemeen

is er weinig omgegaan ten gevolge van het ontbreken aan kooplust.

De slotnoteeringen zijn: einde voorafgaande week:

Prima Crêpe Februari	72 1/2 ct.	73 ct.
" " Febr./Mrt	73 "	73 1/2 "
" " April/Juni	75 "	75 "
Smoked Sheets Februari	72 1/2 "	73 "
" " Febr./Mrt	73 "	73 1/2 "
" " April/Juni	75 "	75 "

18 Februari 1924.

STEENKOLEN.

Nauwelijks zijn de zaken op de kolenmarkt weder eenigszins tot hun normalen loop teruggekeerd of de staking onder de havenarbeiders in de Engelsche havens breekt uit. Dit heeft opnieuw groote onzekerheid ten gevolge, hoewel het schijnt, dat op het oogenblik de verlading van kolen nog niet noemenswaard gestoord is geworden. De prijzen blijven inmiddels vast, omdat de consumenten, door al deze economische stoornissen opgeschrikt, flinke voorraden wenschen aan te houden en meer koopen dan normaliter gebeuren zou. In Westfalen neemt de productie toe.

De prijzen zijn als volgt:

Northumberland, ongezeefde	f 16,50
Durham, ongezeefde	" 17,25
Cardiff, ongezeefde	" 19,50
Schotsche, gezeefde	" 16,50
Westfaalsche vetförder	" 17,25
Westfaalsche vetstukken	" 19,25
Westfaalsche smeenootjes	" 18,75
Westfaalsche gasvlamförder	" 17,25
Westfaalsche gietcokes	" 29,25

alles per ton van 1000 KG., franco station Rotterdam/Amsterdam. Markt vast.

19 Februari 1924.

VERKEERSWEZEN.

VRACHTENMARKT.

Er is niet veel verandering gekomen in de vrachten sinds ons laatste overzicht. De staking onder de bootwerkers in Engeland is echter 1.1. Zaterdag uitgebroken, waardoor het werk in bijna alle Engelsche havens is stop gezet. Deze gebeurtenis kan van veel invloed worden op de vrachtenmarkt, indien de staking geruimen tijd duurt. In Wales en aan de Oostkust worden booten echter met steenkolen geladen, daar de tippers en trimmers niet medestaken. De voorraad mijnstutten, in Engeland aanwezig, is echter niet groot en indien geen booten worden gelost, zal waarschijnlijk binnen 14 dagen reeds een tekort aan mijnstutten zijn ontstaan met als gevolg, dat de mijnen komen stil te liggen.

Over het algemeen wordt er op het oogenblik weinig bevracht, daar ieder een afwachting houding aanneemt.

Wij wenschen nog op te merken, dat de thuishkomende vrachten van La Plata vast blijven en dat voor booten met 31 Maart cancelling 30/- van niet above San Lorenzo U. K./Cont./Bordeaux/Hamburg range is te bedingen, terwijl latere posities ook iets vaster zijn.

19 Februari 1924.

GRAAN.

Data	Petrograd Londen/R'dam	Odessa Rotterdam	Atl. Kust Ver. Staten		San Lorenzo	
			Rotterdam	Bristol kanaal	Rotterdam	Engeland
11-16 Febr. 1924	—	15/4 ²	—	4/-	28/6	28/6
4-9 " 1924	—	14/11 ²	14 1/2 ³	3/9	27/4	27/4
12-17 Febr. 1923	—	17/- ⁴	11 ³	2 1/4 ⁵	22/3	21/3
13-18 Febr. 1922	—	—	18 ³	4/3	34/9	34/9
Juli 1914	11 d.	7/3	1/11 1/2	1/11 1/2	12/-	12/-

1) \$ per ton kolen. 2) Per ton d.w. 3) Am. cents per 100 lbs. 4) 15/3 per ton d.w. vrij laden en stuwen.

RIJNVAART.

Week van 10-16 Februari 1924

De aanvoeren van zeezijde bleven gering. De beschikbare scheepsruimte was ruimschoots voldoende om aan de weinige aanvragen te voldoen. De daghuur voor groote schepen bedroeg gemiddeld 1 1/4—2 cts., voor kleinere schepen 2 1/4—2 1/2 cts. per ton.

De waterstand bleef vallend; naar den Benedenrijn kon nog op vollen diepgang afgeladen worden, naar den Bovenrijn op maximum M. 2.20/2.30.

Het sleeploon varieerde tusschen het 45 en 50 cts. tarief.

DE TWENTSCHE BANK

AMSTERDAM - ROTTERDAM - 's-GRAVENHAGE - DORDRECHT - UTRECHT - ZAANDAM

Maandstaat op 31 Januari 1924

DEBET

Aandeelhouders nog te storten 90 pCt. op aandelen B, waarvoor waarborg gedeponeed	f	1.682.100,—
Deelneming in de firma's: B. W. BLIJDENSTEIN & Co., te Londen; B. W. BLIJDENSTEIN Jr. te Enschede; LEDEBOER & Co., te Almelo, f 7.985.000,—, waarvoor in geld gestort		6.435.000,—
waarvoor effecten gedeponeed	f	1.550.000,—
Deelneming in bevriende Bankinstellingen .... f 10.178.969,84 waarvoor in geld gestort		7.471.769,84
waarvoor effecten gedeponeed	"	2.707.200,—
Effecten van Aandeelhouders gedeponeed bij bevriende instellingen	"	3.000.000,—
ten eigen gebruike	"	28.153.185,—
	"	35.410.385,—
Kassa, Wissels en Coupons	"	25.936.189,87
Nederlandsche Schatkistbiljetten en Schatkistpromessen	"	29.499.226,91
Saldo's bij Bankiers: beschikbaar voor eigen gebruik	f	8.298.652,19
voor rekening van derden	"	12.774.943,93
	"	21.073.596,12
Daggeldleeningen	"	1.700.000,—
Prolongatiën gegeven	"	11.994.580,—
Eigen Effecten en Syndicaten	"	8.647.394,22
Credietvereniging	f	62.878.661,30
Af: loopende Promessen	"	10.350.000,—
	"	52.528.661,30
Voorschotten tegen Onderpand of Borgtocht en Saldi Rek. Crt. f 54.205.560,94 Af: loopende Promessen	"	3.722.000,—
	"	50.483.560,94
Voorschotten op Consignatiën	"	2.237.005,10
Gebouwen	"	4.654.565,63
		<u>Totaal..... f 259.754.034,93</u>

CREDIT

Kapitaal	f	35.500.000,—
Reservefonds	"	8.388.581,85
Buitengewone Reserve	"	1.700.000,—
Waarborgfonds Credietvereniging	"	5.448.880,—
Reserve Credietvereniging	"	2.593.606,20
	f	53.631.068,05
Aandeelhouders voor gedeponeed als waarborg voor 90 pCt. storting op aandelen B: Effecten	f	1.633.218,—
Contanten	"	48.882,—
in Leen-Depot Effecten	"	33.777.167,—
" Contanten	"	7.783,—
	"	35.410.385,—
Totaal Effecten	"	56.665,—
Totaal Contanten	"	1.920.202,17
Zieken- en Pensioenfondsen	"	40.551.383,64
Deposito's	"	2.607.400,—
Prolongatie-Deposito's	"	1.162.578,35
Saldo te ontvangen en te leveren Fondsen	f	75.182.773,68
Saldi Rekeningen Courant	"	12.774.943,93
" " " voor gelden in het Buitenland ..	"	4.660.181,41
" " " Credietvereniging	"	92.617.899,02
B. W. Blijdenstein & Co., Londen, B. W. Blijdenstein Jr., Enschede en Ledenboer & Co., Amelo	"	7.351.201,17
Daggeldleeningen	"	100.000,—
De Nederlandsche Bank	"	837.078,56
Te betalen Wissels	"	21.878.369,30
Diverse Rekeningen	"	1.629.804,67
		<u>Totaal..... f 259.754.034,93</u>